Ազգ
AZG
armenian newspaper
Ա տարի. # 17. ապրիլ 13. 1991

Գորբաչովը հրաժարվում է, փոխարենը գալիս է... ո՞վ

Ելցինը, Լուկյանովը, Յանաեւը, Պավլովը թե՞ Մորշակը: Նման ենթադրություններն իշխում են ոչ միայն մոսկովյան տարբեր բարձրաստիճան «միջոցառումների» անդրկուլիսյան խոսակցություններում, այլեւ պաշտոնական եւ անկախ մամուլում: Հասարակությունը հոգեբանորեն նախապատրաստվում է սպասվող փոփոխություններին կամ, ավելի ճիշտ, հեղաշրջումներին:

Գորբաչովը օրըստօրե կորցնում է իր վստահությունը ոչ միայն հավատարիմ զինակիցների շրջանում, այլեւ նրանց, ովքեր մի ժամանակ ստիպեցին նրան ձախից անցնելու կենտրոն, իսկ կենտրոնից էլ թեքվելու դեպի աջ: Եւ այժմ անսպասելի ոչինչ չկա, երբ «Սոյուզ» պատգամավորական խումբը, որի կազմի մեջ են մտնում տարբեր «ինտերճակատների» ներկայացուցիչներ, ԽՍՀՄ ժողովրդական պատգամավորներ, ստորագրություններ է հավաքում, որպեսզի մի նոր արտակարգ համագումար հրավիրեն մեկ անգամ եւս լսելու պրեզիդենտի հաշվետվությունը. եւ հնարավոր է նաեւ անվստահություն հայտնեն: Համագումարի անցկացման մասին տարբեր ժամկետներ են նշվում՝ ապրիլի 19-20 կամ մայիսի ըսկիզբը: Պատգամավոր Եվգենի Կոգանը, որ «հայտնի ինտերնացիոնալիստ» է, հայտարարել է, թե **«սոյուզականները հավաքվում են պրեզիդենտին հիշեցնելու, թե ինչպես պատահեց, որ Միությունը հզոր տերությունից վերածվեց գզվռտվող իշխանությունների հորդայի»**:

Իրադրությունն այնպիսին է, որ այժմ ոչ թե ձախերն ու աջերը կկռվեն, որպեսզի պահպանեն կամ տապալեն Գորբաչովին, այլ ընդհակառակը՝ նրանք իրենց համատեղ ուժը կուղղեն պրեզիդենտի դեմ: Ճիշտ է, հնարավոր է նաեւ երրորդ կողմը, երբ նորից մոտենալով դեմոկրատներին, Գորբաչովը կարողանա հակահարված տալ աջերին: Թեեւ, ինչպես հավաստում են պրեզիդենտին մոտ կանգնած աղբյուրները, **«նա հոգնել է ոչ թե ֆիզիկապես, այլ ուղղակի տհավոր ծանրությունից»**:

Բնական է, նման հոգեբանական հարվածների քեռը դժվար է տանել, թեեւ բազմիցս պրեզիդենտի կողմից հավաստվել է, թե իրեն ուղղված բոլոր տեսակի խարդախությունները «բույլ նյարդեր» ունեցողների համար են: Պատմաբան Ալեքսեյ Կիվան *«Իզվեստիա»* թերթում վերջերս այն միտքն էր հայտնում, թե պրեզիդենտը պետք է լինի կոմպրոմիսային անձ, կարողանա փրկել ազգին քաղաքացիական պատերազմի ժամանակ: Այնուհետեւ, ըստ նրա ստեղծված իրավիճակից կարող է օգտվել «երրորդ ուժը», այն է՝ կայսերական Միությունը եւ նացիոնալ-կոմունիստները: Դրա դեմ նա առաջարկում է ստեղծել հակադիր դրական «երրորդ ուժը», կենտրոնականների եւ ձախ կենտրոնականների դաշինքը՝ ուղղված աջ եւ ձախ ծայրահեղականության:

«Նեզավիսիմայա գազետա»-ի խմբագիր Վիտալի Տրետյակովն արդեն չի քննարկում պրեզիդենտին «փրկելու» ուղիները, այլ արծարծում է այն ձեւերը, որոնք կստիպեն Գորբաչովին հրաժարվել պրեզիդենտությունից եւ այն անձանց թեկնածությունը, որոնք կարող են հավակնել պրեզիդենտի պաշտոնին: Նա, ինչպես պատմաբան Կիվան, նշում է փրկության միակ միջոցը՝ միությունը Ելցինի հետ: Վերջինիս ժողովրդականության աստիճանը Ռուսաստանում օրեցօր աճում է:

Իհարկե, այդ միությունը երկարատեւ չի լինի, քանզի նրանցից կպահանջվի զիջողականություն, իսկ ինչպես ցույց տվեցին անցած վեց տարիները, դա գրեթե անհնար է: Ինչ վերաբերում է Գորբաչովին փոխարինող թեկնածուներին, ապա դրանցից ամենանպաստավոր պայմաններում են գտնվում Ելցինը, Պավլովը, Լուկյանովը: Յանաեւը, թեեւ ըստ սահմանադրության կարող է մեխանիկորեն ստանձնել պրեզիդենտությունը, բայց միայն ժամանակավոր: Ելցինին իհարկե կառաջարկեն, բայց վերջինս ավելի բարձր կգնահատի Ռուսաստանի պրեզիդենտությունը, հաստատ իմանալով, որ ԽՍՀՄ պրեզիդենտի պաշտոնը կլինի ժամանակավոր եւ այլեւս չի ունենա նշանակալից դեր:

Պավլովը թեեւ կձգտի ամեն գնով տիրանալ պրեզիդենտական աթոռին, բայց անգամ իր նպատակին հասնելու դեպքում, երկար չի կարող դիմանալ: Պատճառը կլինի նրա ծրագրերի անչափ խիստ կտրուկությունը: Լուկյանովը, որպես կոմպրոմիսների գնացող եւ պառլամենտական «խաղերի» փորձ ունեցող քաղաքագետ, հնարավորություն կստեղծի ինչ-որ ձեւով միավորել եւ անգամ ստեղծել կոալիցիոն կառավարություն:

Այսպիսով, թե ով կփոխարինի Գորբաչովին եւ կդառնա ԽՍՀՄ երկրորդ պրեզիդենտ, մնում է անհայտ, թեեւ թեկնածուների ցանկն արդեն քննարկվում է:

Գորբաչովի միակ փրկությունը նրա զինակիցների ձեռքերում է:

ՀԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ
Մոսկվա, մեր հատուկ թղթ.

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՐՃ

– **ԹԵԼ-ԱՎԻՎ**. Իսրայելի պաշտպանության նախարար Մոշե Արենսի համաձայն, առաջիկա օրերին պաղեստինյան 1000 բանտարկյալներ ազատ են արձակվելու, իբրեւ նշան իր կառավարության «բարի կամեցողության»:

Հատկանշականն այն է, որ իսրայելյան իշխանությունների այս որոշումը «համընկնում է» արաբ-իսրայելյան կնճիռը լուծելու շուրջ ԱՄՆ-ի կողմից տարվող աշխատանքների ակտիվացման հետ:

– **ԴԱՄԱՍԿՈՍ**. Այստեղ իրենց կենտրոններն ունեցող պաղեստինյան պրոսիրիական երեք կազմակերպություններ, վերջ տալով 8 տարի շարունակվող իրենց ընդդիմադրությանը, պատրաստակամություն հայտնեցին վերամիանալու Յասեր Արաֆաթի գլխավորած Պաղեստինի ազատագրության կազմակերպությանը:

Արեւմտյան շրջանակների կողմից իբրեւ ահաբեկչական համարվող երեք կազմակերպությունների այդ քայլը նկատվում է սիրիական իշխանությունների ցանկություն՝ ավելին ազդու ներկայություն ունենալու Արաֆաթի կազմակերպության մեջ:

– **ԲԵՌԼԻՆ**. Լեհաստանի քաղաքացիների համար եւրոպական հինգ երկրների ազատ մուտքի արտոնության առաջին օրը, ապրիլի 8-ին, ավելի քան 50 հազար լեհեր մտել են Գերմանիա... առեւտրի եւ, թերեւս, նաեւ աշխատելու: Գերմանական սահմանամերձ շրջաններում լեհերի մեքենաները դիմավորվել են... քարերով:

Ինչպես հայտնի է, տնտեսական սուր տագնապ եւ անգործության մեծ տոկոս է այժմ Գերմանիայում, եւ տեղայիները, հատկապես նախկին արեւելագերմանայիները, այնքան էլ խանդավառ չեն լեհերին տրված այդ արտոնությունից:

– **ՏՈԿԻՈ**. Ճապոնիայի Ռամկավար ազատական կուսակցության գլխավոր քարտուղարը՝ Իչիրո Օզաուան հրաժարվեց իր պաշտոնից, երբ իր կուսակցությունը ծանր պարտություն կրեց Տոկիոյի քաղաքապետական ընտրություններում:

Իր հերթին, այդ հրաժարումը եւ ընտրական ձախողությունը կարող են ցնցել վարչապետ Կայֆուի կառավարությունը, որը կապված է Ռամկավար ազատական կուսակցության ներկայացուցիչներից: □

Զվիադ-Գամսախուրդիան ահազանգում է. «Վրաստանում զինվորական միջամտության վտանգ»

Վրաստանում անկախության հայտարարությունից երեք եւ երկաթուղայինների գործադուլից մեկ օր հետո, խորհրդային զորքերի ներխուժման անմիջական վտանգ է սպառնում հանրապետությանը:

Արդարեւ, երեկ, ապրիլի 12-ին երեկոյան, կարճ ելույթ ունենալով բրիտանական BBC ռադիոկայանով, Վրաստանի Գերագույն խորհրդի նախագահ Զվիադ Գամսախուրդիան հայտարարեց, թե խորհրդային զորքերի արտակարգ աշխուժություն է տիրում հանրապետության ներսում ու նրա սահմանների շուրջը: Շարունակում են նոր զորքեր ժամանել: *«Հետեւաբար,- ասաց նա,- զինվորական միջամտության եւ նախահարձակման անմիջական վտանգ է սպառնում Վրաստանի անկախ հանրապետությանը»*: □

ծաղրանկարը՝ «ՄՈՆԴ»-ի

«Դակահանրաքվե» միացյալ ճակատ

Մեր սեփ. թղթ. ԳԱՅԱՆԵ ԱՖՐԻԿՅԱՆ

ՎԻԼՆՅՈՒՍ, ապրիլի 8. «Հակահանրաքվե» միացյալ ճակատ են մտադիր ստեղծել երեք Մերձբալթյան հանրապետությունները, Հայաստանը, Վրաստանն ու Մոլդովան: Այդ մասին Վիլնյուսում կայացած մամլո ասուլիսում տեղեկացրեց Լիտվայի Գերագույն խորհրդի նախագահության անդամ Եվգենի Պետրովը, որը Քիշնեւում կայացած պատգամավորների աշխատանքային հանդիպմանը ներկայացնում էր Լիտվայի հանրապետությունը: *«Հանդիպման մասնակիցները պատրաստել են մի հուշակագիր, որը ապրիլի կեսերին պետք է ստորագրեն նշված հանրապետությունների ղեկավարները»*, - նշեց Պետրովը: Նա հայտարարեց նաեւ, որ ԽՍՀՄ Գերագույն խորհրդի կողմից հրապարակած հանրաքվեի արդյունքները չեն տարածվում այդ վեց հանրապետությունների վրա, եւ նրանց տարածքում չունեն իրավական ուժ: □

Քուվեյթ-Իրաք զինադադարը պաշտոնապես հաստատվեց

Այն բանից հետո, երբ Իրաքը սկզբունքային համաձայնություն տվեց իր զանգվածային ոչնչացման զենքերը չեզոքացնելու, դաշնակից ուժերը ներկայացնող երկրները, գլխավորությամբ Մ.. Նահանգների, համաձայնվեցին ժամանակավոր զինադադարը համարել վերջնական եւ խնդրեցին ՄԱԿ-ի զորքերի տեղաբաշխումը Քուվեյթ-Իրաք սահմանագլխի երկայնքին:

ՄԱԿ-ին ենթակա խաղաղապահպան ուժերը, գալով Իսրայել-Լիբանանյան սահմաններից եւ Կիպրոսից, երեկ հաստատվեցին Քուվեյթ-Իրաք սահմանների վրա: Միաժամանակ Մ. Նահանգներն ու դաշնակից մյուս ուժերը սկսեցին հեռանալ Քուվեյթից եւ հարավային շրջաններից: □

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՌԵՖՈՐՄ ԹՈՒՐՔԻԱՅՈՒՄ

ԱՆԿԱՐԱ.- Թուրքիայի ազգային մեծ ժողովը (խորհրդարան) իր երեկվա նիստում որոշեց քաղաքական ռեֆորմ անցկացնել ամբողջ երկրում: Քվեարկված նախագծի կարեւոր կետերից մեկը որոշում է քաղաքական ազատություն տալ այսօրինի հռչակված Համայնավար եւ մյուս ծախակողմյան կուսակցություններին, եւ իրենց լեզուն գործածելու ազատություն՝ երկրում ապրող 10 միլիոն քրդերին, որոնք մինչեւ վերջերս նկատվում էին «լեռնային թուրքեր»:

Ընդհակառակը, որոշումը ավելի մեծ խստություն է պահանջում երկրում գործող ահաբեկչական կազմակերպությունների նկատմամբ: □

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՔՐԴԵՐԻՆ

Ի վերջո, սկսեց զանգվածային օգնություն հասնել Իրաքի հյուսիսային շրջաններից փախած միլիոնավոր քրդերին, եվրոպական երկրների եւ Մ. Նահանգների կողմից:

Համաճարակների, սովահարության եւ այլ պատուհասների ենթակա քրդերին, որոնցից շուրջ 700 հազար հոգի ներկայումս ապաստան են գտել Թուրքիայի սահմանամերձ շրջաններում, երեկվանից սկսած մեծ օգնություն են տալիս Թուրքիայում հաստատված ամերիկյան բանակային միավորները: Բժշկական օգնություն, տաք հագուստ եւ օրական մեկ անգամ ճաշ է տրվում լեռներում հաստատված ամերիկյան բանակի դաշտային խոհանոցների կողմից: □

digitised by A.R.A.R.@

ՀՈՂԱՅԻՆ ՌԵՖՈՐՄ

ՍԵՓԱԿԱՆԱՇՆՈՐՀՈՒՄԸ ԳՅՈՒՂԱՑՈՒ ՎԱՂՎԱ ՕՐՆ Է

Ձմեռը ուշացումով վայր դրեց իրավունքները Սիսիանի շրջանում, և սեփականաշնորհումը զուգադիպեց գարնանացանին: Սակայն հողի հետ սերտ դաշինքը օգնեց գյուղացուն հստակ պատկերացնելու օրվա անելիքները: Կատարվեցին գարնան ցանքսերը. մարդիկ լծվեցին էտի ու այգեբացի աշխատանքներին. հիմա էլ ձեռնամուխ են եղել հողի սնուցմանը և պարարտացմանը: Այս ամենը չխանգարեցին սիսիանցիներին, որպեսզի կանոնավորապես նախապատրաստեն նաև հողաբաժանումը: Նրանցից շատերը նախընտրել են հողն օգտագործել անհատական եղանակով: Դարաբաս, Անգեղակոթ և Հացավան գյուղերում արդեն ավարտվել է հողաբաժանումը: Բայց սեփականաշնորհումը նաև հոգսեր ու անելիքներ է բերել: Իսկ ինչպե՞ս են հաղթահարվում այդ ամենը: Զրուցում եմ Սիսիանի շրջգործկոմի գյուղվարչության պետ Սամվել Գրիգորյանի հետ:

- Առօրեականից զատ ունենք մեր հարցերի հարցը,- նկատեց Ս. Գրիգորյանը: -Ձգտում ենք յուրաքանչյուր համայնքի հողային պաշարների համապատասխան նվազագույնի հասցնել սահմանվող հողաբաժինների միջև եղած տարբերությունները: Ուրիշ շրջաններում չգիտեմ՝ մեզ մոտ դա կատարել ենք առանց կրքերի բորբոքման: Այսպես, Դարաբաս և Աշոտավան գյուղերում հողաբաժինները քիչ էին շրջանի միջինից: Դժգոհության տեղիք չտալու համար որոշեցինք այդ բնակավայրերի պահեստային հողերի հաշվին մեծացնել հողաբաժինները: Պատկերն այլ է Անգեղակոթ, Լեռնաշեն, Գորայք, Սառնակունք գյուղերում: Այստեղ էլ հողաբաժիններն ավելի են շրջանայինի միջինից, բնականաբար շատ են նաև պահեստային ֆոնդի պաշարները: Այս բնակավայրերում շատերը, ի տարբերություն հիշյալ գյուղացիների, ուզում են իրենց բաժինն ստանալ անասունների և հիմնական միջոցների (անասնագոմեր, օժանդակ շենքեր և այլն) սեփականաշնորհումից: Ուստի վարձակալական հիմունքներով պահեստային ֆոնդից նրանց հատկացնում ենք հողակտորներ, ուր իրենց անասունների համար կանգնեցնեն կերային կուլտուրաներ:

- Սիսիանի շրջանն ունի հողակլիմայական առանձնահատկություններ: Դրանք չե՞ն խոչընդոտում սեփականատերերի պահանջները ապահովելու ընթացքում:

- Շրջանի համեմատաբար տաք գոտու բնակավայրերում մարդիկ գերադասում են զբաղվել այգեգործությամբ: Իսկ բարձրադիր վայրերում, ուր կլիման խստաշունչ է, նախընտրում են անասնապահությունը: Եթե, ի դեպ, կռահեցիք. տաք վայրերում անասնակերը սակավ է, իսկ ցրտաշունչ վայրերում՝ առատ: Ուստի տաք գոտու ապագա սեփականատերերից քչերն են ցանկանում պահել անասուն: Եվ գիտե՞ք ինչ արեցինք. բարձրադիր վայրերի ապագա սեփականատերերին առաջարկեցինք պայմանագրային գներով նրանցից ձեռք բերել անասունները:

- Սիսիանը հանրապետության ամենախոշոր անասնապահական շրջանն է: Կա՞ն երաշխիքներ, որ անհեցվող խոտաբույսերի պաշարները աշնանը կարդարացնեն այստեղի սեփականատերերի հույսերը:

- Մենք ունենք ջրովի և անջրդի լայնարձակ խոտհարքներ: Աճեցվող խոտաբույսերի պաշարներով ի վիճակի ենք կերակրել ոչ միայն մեր, այլև հանրապետության մի քանի շրջանների անասուններին: Ձեզ հիշեցնեմ, որ նկատի ունեմ տեղական կոշտ և հյութալի կուլտուրաները՝ գարին, կորնգանը, եգիպտացորենը, մյուսները: Սակայն նույն բանը չի կարելի ասել խտացված կերերի հայթայթման մասին: Դրանց պաշարները սահմանափակ են: Եվ հիմնականում կվաճառվեն այն սեփականատերերին, ովքեր իրենց մթերքները հանձնում են մեր շրջանի մթերող կազմակերպություններին: Նախապես մշակված կարգով վաճառվող միավոր մթերքի դիմաց սեփականատերերին համամասնաբար կմատակարարենք խտացված կեր:

- Գյուղացիական տնտեսությունների ստեղծումից հետո այսուհետև ինչպե՞ս է կազմակերպվելու ագրոսպասարկումը շրջանում:

- Պատկերացրեք, այլևս առաջվանը չէ սպասարկման կարգը: Արդեն մշակել ենք նորը: Վերցնենք մեքենայական սպասարկումը: Գարնանացանի և բերքահավաքի ընթացքում այդ գործն իրականացնելու համար շրջանի «Բերրիություն» միավորումում կազմակերպել ենք արտադրական-մատակարարման երեք օղակներ: Պայմանագիր կնքելով միավորման հետ՝ սեփականատերերը կօգտվեն հիշյալ օղակների ծառայություններից: Այս առիթով ձեզ հիշեցնեմ, որ գյուղացիները սպասարկման նպատակով կարող են պայմանագրային կապերի մեջ մտնել նաև այլ տարածաշրջանների կազմակերպությունների հետ:

Պայմանագրային նույնպիսի կարգով շրջանի ջրային տնտեսությունը և պոմպակայանների վարչությունը ոռոգելի ջուրը կմատակարարեն սեփականատերերին: Նորն այստեղ այն է, որ հետայսու ջուրը կվաճառվի սեփականատերերին:

Մեր անելիքները փոխվում են նաև գյուղմթերքների տեղափոխման գործում: Մթերող կազմակերպությունները նախատեսված բնակավայրերից կայաններ կփոխադրեն բերք ու բարիքը:

- Տեղյակ ենք, որ լարված է իրավիճակը սահմանամերձ բնակավայրերում: Մյուս կողմից, ընթանում են սեփականաշնորհումն ու գարնան վարուցանքը: Հայաստանի ներքին գործերի նախարարության մարտիկներն ի վիճակի՞ են այս պահին կանխելու հարուցանների ոտնձգությունները:

- Հարցին հարցով եմ ուզում պատասխանել: Ասենք այսօր կարողացան. ի՞նչ իմանաս, որ վաղը չեն կրկնվի ոտնձգությունները: Ինչքա՞ն կարելի է կանխել: Սա չհայտարարված պատերազմ է մեր ժողովրդի դեմ, որի դրդապատճառներին քաջ ծանոթ է կենտրոնը: Նրա ադրբեջանամետ հակումները դրսևորվել են յոթ տասնամյակների ընթացքում: Մեր հարևանները պետք է գիտակցեն, որ այսօր վիճելի հարցերը պետք է լուծել խաղաղ ճանապարհով: Բավ է կույր գործիք լինենք ուրիշի ձեռքին:

Մ. ՂԱԶԱՐՅԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՒՐԵՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆ

ՇՏԱՊ ԲՈՒԺՕԳՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂ ՏԱՐՈՆՈՒՄ

Քաղաքը օր օրի ընդլայնում է սահմանը, դրան հավասար դժվարանում է շտապ բուժօգնության կազմակերպումը: Տարոն-2 թաղամասում օրերս բացվեց շտապ բուժօգնության մասնաճյուղ, որտեղ գործում են 2 բուժանձնակազմեր: Կանչերն ստացվում են 03-ում, եթե հիվանդը ավելի մոտ է Տարոն թաղամասին, կանչը ռադիոկապով հաղորդվում է մասնաճյուղ, որն ունի առաջին բուժօգնության բոլոր հնարավորությունները: Թաղամասում հեռախոսի բացակայության պատճառով քաղաքայիններից շատերն անմիջապես դիմում են մասնաճյուղին: Գործն ավելի կշահի, եթե մասնաճյուղը հեռախոս ունենա, որի հատկացումը անհայտ պատճառներով ձգձգվում է:

ԱՅՐՎԵՑ ՀԱՆՐԱԿԱՑԱՐԱՆԸ

Ապրիլի 5-ի երեկոյան հրդեհ բռնկվեց Տարոն-4 թաղամասում տեղադրված բելոռուս շինարարների փայտե տնակներից բաղկացած նախկին հանրակացարանը: Թիվ 606 շինվարչության հրշեջների օգնությամբ հրշեջ պահպանության քաղաքային կայազորին հաջողվել է կանխել միայն հրդեհի տարածումը շրջակա շինություններում: 40 սենյակներից բաղկացած հանրակացարանը ամբողջությամբ այրվել է: Բարեբախտաբար չկան մարդկային կորուստներ: Հետաքննությունը պարզել է, որ հրդեհը ծագել է զոդման աշխատանքների ժամանակ թիվ 16 ԲՇՏ-ի փականագործ Հ. Ա. Ղազարյանի անզգուշությունից:

ՍԵՎԱՆ

ՍԻԳԸ ՏԵՂ ՉԻ ՀԱՍՆՈՒՄ

Սևանա լճում արդեն սկսվել է սիգ տեսակի ձկան որսը, որն արվում Սևանի ձկնկոմբինատը: Որսն իրականացվում է բարեհաջող կերպով, բայց արդյունքում փաստորեն ձուկ չկա, խանութներն այն չեն ստանում: Տարօրինակ է լինել, որը հարուստ է այդ ձկնատեսակով, մատակարարում է միայն ձկնգողերին, իսկ սպասարկող կազմակերպությունները արդեն հաշտվել են այդ մտքի հետ: Ժամանակն է, որ Սևանի գործկոմը շատ խիստ կերպով վերանայի այս հարցը, ինչպես նաև կոորդինացնի ձկնկոմբինատի և Հայձուկբուծ վարչության աշխատանքը: Իսկ ինչ վերաբերում է ձկնգողերի դեմ պայքարին, ապա այն դեռևս անհուսալի է... □

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՆԵՐ ԱՐՑԱԽԻՑ

Ո՞վ է մեղավորը

Շուշիի դեմ-դիմաց ... մեջ հայկական մի գյուղ կա՝ Մխիթարաշեն, որն այնքան մոտ է Շուշիին, որ երբ այնտեղից ազերիները ավտոմատի կրակահերթ են բացում, գնդակները կպչում են գրեթե բոլոր տներին: Մխիթարաշենը փոքր է՝ 52-53 տուն, որոնց մեծ մասը դատարկ են: Տերերը աշխարհն ընկած բախտ են որոնում...

Դատարկ է նաև դպրոցը, ավերակ են գերեզմանատունն ու եկեղեցին, այս մոռացված գյուղը քչերն են այցելում, չնայած այն գտնվում է Ստեփանակերտին բավականին մոտիկ և հայտնի Խաչին Տափի (թուրքերի նորջորջմամբ՝ Թոփխանայի) կողքին է: Ինձ այդ գյուղը տարավ զարմանքը. Շուշիից փախած մի հայ ընտանիք՝ Ռոբերտ Դանիելյանը և կինը երեք տարի է ապրում են գյուղի ծայրին՝ վրանի տակ:

Ապրիլ ամիսն է: Վրանի շուրջ ձյան անհալի շերտից հետո մանուշակ է ու կանաչ խոտ, իսկ ներսում ծայրահեղ թշվառություն, որը չափազանց հեռու է հովվերգական լինելուց: Խղճուկ ծածկի տակ տերերը հավաքել են այն ամենը, ինչ հասցրել են փախցնել Շուշիի բնակարանից, ինքնաեռ ու հեռուստացույց,- ընտանեկան ալբոմ ու հանդերձապահարան: *«Կռզի (չնայած) հողի մեջ ենք ապրում, գոնե թուրքի ձեն չենք լսում»,* համակերպված խոսում է հիվանդոտ տանտիրուհին, և հիշում է Շուշին, ծնողների պատմածը, թե ինչպես 1919-ին հարուստ ծնողները եկել են Մխիթարաշեն՝ կնքելու երեց քրոջը և թե ինչպես մկրտությունից անմիջապես հետո տեսել են իրենց Շուշին՝ բոցերի մեջ: Ու ստիպված երկար տարիներ մնացել են գյուղում՝ հարազատանալով նրան, բայց երբեք չմոռանալով, որ Շուշիի հայոց եկեղեցում պահված հայուհիներին ազերիները շպրտում էին ձորը՝ Թոփխանայում գնդակահարման համար բերված հայ տղամարդկանց ի տես:

Խաչին Տափում՝ Շուշիի վտանգավոր հարևանությամբ, անհավատալի պայմաններում տարեց մի զույգ է ապրում, որոնց վիճակը, չգիտես ավելի նախընտրելի՞ է թե վտանգավոր, քան փոքր-ինչ վերևում ապրող ընտանիքներինը: Վեց երեխաների հայր, Սուրեն անունով մի մարդ մեքենայով քանդել է հողը, դարձրել ստորգետնյա կացարան, ուր հասուն երեխաների, փեսայի ու թոռների հետ գոյատևում են ծանր կարիքի մեջ:

Խորհրդային մտածելակերպը այնպես է ոչնչացրել մարդասիրությունը, որ հայկական գյուղի 35 դատարկ տներից ոչ մեկը չէր տրամադրվել աշխարհից մերժված այդ ընտանիքներին:

Այդտե՞ղ էլ պրեզիդենտի հրամաններ են պետք: Չէ, ուղղակի մանրիկ իշխանավորներին շատ ձեռնտու է, որոշ ժամանակ միայն «վերևի» ղեկավարության թիկունքում պահվելը:

Սեփ. թղթ.

Կիչանը պետք է պահել

Արցախի Մարտակերտի շրջանի Կիչան (Կնչուտ) գյուղը մարգի սակավաթիվ գյուղերից է: Այժմ այնտեղ ապրում են մոտ 40 ընտանիք: Տեղի տարրական դպրոցը համարյա փակման վտանգի տակ է: Կիչանի մոտակայքում է գտնվում Անապատ վանքը, որ 11-րդ դարի կառույց է և գյուղի ինքնադարյա պատմության լուռ ականատեսն է: Գյուղը մնացել է քայքայված ու անզոր, առանց սեփական տարածքը հսկող այրերի:

Հարյուրավոր կիչանցիներ, թողնելով հարազատ վայրերը, փախել են Միության տարբեր ծայրերը, որովհետև սեփական հողի վրա ապրելը դարձել էր անհնար: Կիչանցին, ինչպես և բոլոր արցախցիները, շահագործվում էր թե պետական, թե տեղական հարստահարիչների կողմից, իսկ փոխարենը չէր կարող նույնիսկ իր մի կտոր հացը սեփական քրտինքով վաստակել:

Գյուղում ապրում են հիմնականում թոշակառուներ: Կիչանը գտնվում է Մարտակերտ-Ստեփանակերտ գործող միակ մայրուղու վրա, անտառի մեջ, համարյա կտրված շրջակա գյուղերից: Դրությունն ավելի է բարդանում, քանի որ Կիչանը սահմանակից է ադրբեջանաբնակ Գյունեփայա գյուղին: Սա շատ սերտ կապերով կապված է Աղդամի հետ, այնտեղից է ստանում հրահանգներ ու օգնություն և գրեթե հանգիստ չի տալիս Կիչանին: Նպատակը պարզ է. ադրբեջանական կառավարող շրջանները ամեն կերպ ցանկանում են կտրել նաև Մարտակերտը Ստեփանակերտից, ինչպես արվել է մնացած շրջկենտրոնների նկատմամբ: Արդեն մի քանի շաբաթ է, ինչ մութն ընկնելուն պես սկսվում է հրաձգությունը: Գնդակոծվում են գյուղի տները, մոտակա ժայռերն ու անտառները, սարսափի տակ առնելով տեղաբնակներին, պահանջելով թողնել գյուղն ու հեռանալ:

Բոլորովին վերջերս, երբ անցնում էինք Կիչանով, կիչանցիները ճանապարհը փակել էին: Հիմնականում կանայք էին, աղջիկներ, երեխաներ: Դրանով նրանք ուզում են անցնող-դարձողների ուշադրությունը հրավիրեն իրենց անմխիթար կացության վրա:

- Արդեն մեկ շաբաթից ավելի է, որ երեկոները գնդակոծվում է մեր գյուղը,- ասում է տեղացի մամիկներից մեկը: - Թոռներս, որոնք Սումգայիթից հազիվ էին մազապուրծ եղել, վախից մտնում են մահճակալների տակ: Մերոնք հա վերևներին են զանգում, բայց զուր. ոչ մի տեղից օգնություն չկա: Պատճառաբանում են թե վառելիք չկա, ուշ գիշեր է, արտակարգ իրավիճակ է և այլն: Կարծես կրակողների համար արտակարգ իրավիճակ գոյություն չունի:

- Ոչինչ չեն ձեռնարկում նաև արտակարգ իրավիճակ ստեղծողները,- խոսակցությանն է խառնվում մեկ ուրիշը: - Նրանց հոգսը չէ, թե գյուղում ինչ է կատարվում, միայն թե դուրս չգան իրենց քաքատոցներից: Իսկ Կիչանը վտանգի մեջ է: Հարցը ոչ միայն գյուղի ճակատագրի, այլ նաև մայրուղուն է վերաբերում: Այն այսօր Մարտակերտը կապում է Ստեփանակերտին և միակ գործող ճանապարհն է: Եթե Կիչանի անվտանգությունն ապահովող միջոցներ չձեռնարկվեն, ապա մարզը կունենա ևս մեկ տարանջատված շրջկենտրոն: Այս է, որ այսօր պետք է հուզի բոլորին:

ԼԵՎՈՆ ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ

«ԳՈՐԲԱՉՈՎԸ ՎԱՐՈՒՄ Է ՀԱԿԱՔՐԴԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ»

Ապրիլի 9-ին Երևանի Ազատության հրապարակում կայացավ Հայաստանի քրդերի բողոքի հանրահավաքը:

-Մենք բողոքում ենք Իրաքի վարչակարգի դեմ, որը ցեղասպանություն է անում քրդերի նկատմամբ,- **ասում է «Ռյա» քրդական կազմակերպության կոմիտեի անդամ Վանիկն Ալիխանը**:- Իրաքը ԽՍՀՄ-ից ստացած իր ողջ զինանոցն ուղղել է քրդերի դեմ, այդ թվում «Սկադ» հրթիռներ և նապալմ: Կան բազմահազար զոհեր: Հարյուր հազարավոր քրդեր բռնել են գաղթի ճանապարհը: Հարյուրավոր ծերունիներ և երեխաներ մահանում են քաղցից ու ցրտից:

Իրաքում ապրող քրդերը Պարսից ծոցի կռվի ընթացքում չմիացան ամերիկյան կոալիցիայի երկրներին: Քրդերին ավելի շատ մտահոգում էր, որ Թուրքիան չներքաշվի պատերազմի մեջ: Ապստամբները գլուխ բարձրացրեցին այն ժամանակ, երբ կոալիցիայի երկրները ծնկի էին բերել Իրաքի ռազմական մեքենան: Այդ ժամանակ էր, որ Պրիմակովը գործուղվեց Իրաք:

Մենք Պրիմակովի առաքելությունն ամբողջությամբ համարում ենք հակաքրդական: Առհասարակ, ԽՍՀՄ-ը միշտ զինել է մեր թշնամիներին՝ Իրաքին, Սիրիային, Թուրքիային: Մենք չունենք Մոսկվայում մեր ներկայացուցչությունը, և, ցավոք, չենք կարող կառավարության հետ բանակցությունների մեջ մտնել: Իսկ ԽՍՀՄ-ը ՄԱԿ-ում որևէ բողոքի քայլ չի կատարել: Այս ամենից ելնելով՝ վստահ կարելի է ասել, որ Գորբաչովը վարում է հակաքրդական քաղաքականություն:

ԼԵՎՈՆ ԱՐՄԵՆՅԱՆՑ

digitised by A.R.A.R.@

ՊԱՊԻԿՅԱՆԸ՝ ԱՐԿՈ-ՅԻ ՄՐՑԱԿՑԱԿԱՆ ՈԳՈՒ ԿԵՐՏՈՂ

Նավթամթերքների մշակումից եւ արտահանումից ստացած 8 միլիարդ դոլլարի եկամուտով Ատլանտիկ Ռեչֆիլդ ընկերության մասնաճյուղերից մեկը՝ ԱՐԿՈ-ն, 1990 թվականին 59-րդ տեղը գրավեց Ամերիկայի մեծագույն ընկերությունների շարքում:

Նրա նախագահ՝ Ջորջ Պապիկյանն ըսկսել է աշխատել այնտեղ 50-ական թվականների կեսերից, որպես մարքեթինգի «աշակերտ»: 1982 թվին նա նշանակվում է որպես ստրատեգիական այն նախաձեռնության ղեկավար, որն ԱՐԿՈ ընկերությանը մղեց առաջնային դիրքերը բենզինի արդյունահանման ամերիկյան շուկայում:

Պապիկյանը մեծացել է բազմանդամ ընտանիքում, Ֆուլթոնում (Նյու Յորք), որտեղ հայրը 1930-40-ականների ճգնաժամի ընթացքում մենակ էր աշխատում իր սեփական արհեստանոցում:

«Ոչ մի հայ չկար մեր շրջապատում, եւ շատ դժվար էր հայ մնալ այդ տարիներին»,- վերհիշում է Պապիկյանը:

Եղեռնից անմիջապես հետո նրա ծնողները Ամերիկա են գաղթել Թուրքիայից:

Հայրը, այդ ժամանակ դեռ պատանի, մի կերպ կարողանում է երկրից դուրս փախչել: Իսկ մորը թույլ են տալիս հեռանալ, պարզապես որովհետեւ նրա հայրը թուրքական կառավարության համար էր աշխատում:

«Նախօրոք պայմանավորվածության համաձայն, մայրս պետք է ամուսնանար Չիկագոյում ապրող մի ամերիկահայի հետ, որը պետք է հոգար նրանց գաղթելու ճանապարհածախսը: Սակայն տեղ հասնելուց հետո մայրս, չհավանելով փեսացուին, հրաժարվում է ամուսնանալ նրա հետ: Հետագայում մենք շատ էինք խաղում նրա հոգու հետ՝ ասելով. «Իսկ նրա փողերը վերադարձրեցի՞ր»... Դժբախտաբար հայերեն լավ չեմ խոսում, բայց մորս կարողանում էի հասկանալ, որովհետեւ բարբառով էր խոսում եւ շատ անգլերեն բառեր էր օգտագործում: Չնայած սկզբնական շրջանում շատ աղքատ էինք, սակայն ընտանիքում կարգ ու կանոն կար: Մայրս այդ առումով շատ խիստ էր... Նա արտակարգ կին էր»:

Ամերիկյան բանակում ծառայելուց հետո Պապիկյանն ընդունվում է Սիրակուզի համալսարանը, որը երկու տարի ուշ է ավարտում՝ կորեական պատերազմի ընթացքում կրկին զորակոչվելու հետեւանքով:

«1954 թվականին ես աշխատանքի անցա բենզակայանում: Ես պետք է մարքեթինգի որոշ կանոններ սովորեցնեի այնտեղ աշխատողներին: Մեքենաների տեխնիկական սպասարկումից բացի, նրանք պետք է իմանային նաեւ հաշվապահություն եւ պատշաճ վարվեցողություն հաճախորդների հետ: Որոշ ժամանակ անց ինձ նշանակեցին 20 այդպիսի բենզակայանների պատասխանատու ղեկավար մարքեթինգի գծով: Աշխատանքը շատ ծանր էր, հոգնատանջ, բայց այն հրաշալի առիթ էր՝ փորձառություն ձեռք բերելու»:

1978-ին նա դառնում է ողջ ԱՐԿՈ ընկերության պատասխանատու անձը մարքեթինգի գծով, իսկ 1985-ին՝ նրա պրեզիդենտը:

«Այժմ մենք թիվ 1 մատակարարողն ենք Ամերիկայի արեւմտյան մասում, որը նավթի ամենամեծ շուկան է աշխարհում: Զտման եւ սպասարկման տեսակետից մենք դարձել ենք անգերազանցելի: Աշխատանքի ճիշտ կազմակերպման շնորհիվ մենք մոտ 3 անգամ ավելի նվազ ենք ստանում նավթի յուրաքանչյուր տակառի զտումից, քան որեւէ այլ գործարան»:

Պապիկյանը համեստորեն լռում է վարկաթղթերի(քրեդիտ քարտ) վերացման գործում իր նախաձեռնության մասին: 1982 թվականին ԱՐԿՈ-ի վարկաթղթերը չեղյալ համարվեցին բոլոր բենզակայաններում: Այդ ժամանակ դա «ինքնասպանության» համազոր քայլ էր: Բայց նրանք կատարեցին այդ քայլը:

«Մեր ուսումնասիրությունները ցույց էին տվել, որ 3 ճանապարհից 2-ը կշարունակեր մեր ծառայությունից օգտվել, եթե մենք էժանացնեինք այն 3 սենթով: Դա այն գումարն էր, որ մենք ծախսում էինք վարկաթղթերը պատրաստելու համար: Թըվում էր, թե այսպիսով կորցնելու էինք երրորդ հաճախորդին, որի մոտ կասկած կառաջացներ էժանացումը: Բայց նրա փոխարեն անպայման կգտնվեր մեկ ուրիշը, որն «ավելի զգայուն» է գների նկատմամբ, այսինքն՝ նախընտրում է էժան ծառայությունը՝ ելնելով իր բյուջեի սահմանափակությունից: Այս «ստրատեգիան» բացառիկ հաջող ավարտ ունեցավ: Մինչ այդ մենք չորրորդ տեղն էինք զբաղեցնում Շեվրոնից, Շելից եւ Յունոքալից հետո: Մեկ տարի անց մենք բարձրացանք առաջին տեղ: Մի բան, որ երբեք չէր եղել այդ ասպարեզում: Մեր շահաբաժինը 80 տոկոսով ավելացավ: Ես մինչեւ հիմա էլ չեմ հավատում, թե ընկերությունը ինչպես համաձայնեց դրան, բայց արդյունքն իսկապես որ գերազանցեց մեր ակնկալիքները: Ես չեմ ասում, որ «սրբեր» են ղեկավարում մեր նավթային ընկերությունները, սակայն պետք է խոստովանել, որ նրանք են այս երկրին էժան վառելանյութ մատակարարում: Նույնիսկ ինֆլյացիայի ներկա պայմաններում ԱՄՆ-ում նավթի գինն ավելի էժան է, քան 50 տարի առաջ»:

Պապիկյանը նաեւ չափազանց վստահ է ապագայի նկատմամբ:

«Դեռ շատ վաղ է մտածել կամ խոսել բենզինին փոխարինող այլ նյութի մասին,- նշում է նա եւ ավելացնում,- *Միջին Արեւելքի երկրները դեռ երկար ժամանակ նավթի գինն էժան են պահելու, որպեսզի չխրախուսեն որեւէ այլ փոխարինող նյութի երեւան գալը: Ամեն ոք էլ նույն կերպ կըվարվեր, եթե իր երկրի ընդերքում 75-ից 100 տարվա նավթի պաշար ունենար»:*

Պապիկյանը կողմնակից է ավելի կատարելագործելու նավթի մշակումը, էկոլոգիապես ավելի մաքուր մթնոլորտ ապահովելու նպատակով:

«Հույս ունեմ, որ Պարսից ծոցի պատերազմը մարդկանց կստիպի մտածել նավթի առավել մեծաքանակ պահեստավորման մասին, որպեսզի հնարավորին չափ կրճատենք մեր կախվածությունը արտաքին շուկայից: Ես չեմ կարծում, թե Իրաքն ի վիճակի կլինի վնաս հասցնելու Սաուդյան Արաբիայի նավթարդյունաբերությանը: Մեր ընկերությունն այդքան էլ չտուժեց այդ պատերազմից: Մենք ժամանակին սառեցրինք գները, մինչեւ որ պահանջարկը մեծացավ»:

Հակառակ որ Պապիկյանի ընկերությունը գտնվում է Լոս-Անջելեսում, որտեղ բավական մեծ հայկական համայնք կա, նա այդ համայնքի գործունեությանը չի մասնակցում: Բայց նա բարձր է գնահատում հայերի ընդունակությունները: *«Նրանք շատ ջանասեր ու խելացի են»,-* ասում է նա:

Այժմ Պապիկյանը երկու զավակների հայր է: Որդին վիրաբույժ է, դուստրը՝ իրավաբան:

Թոնի ՀԱԼՓԻՆ
«AIM» փետրվար, 1991

ՀԲԸՄ-Ն ԵՐԵԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

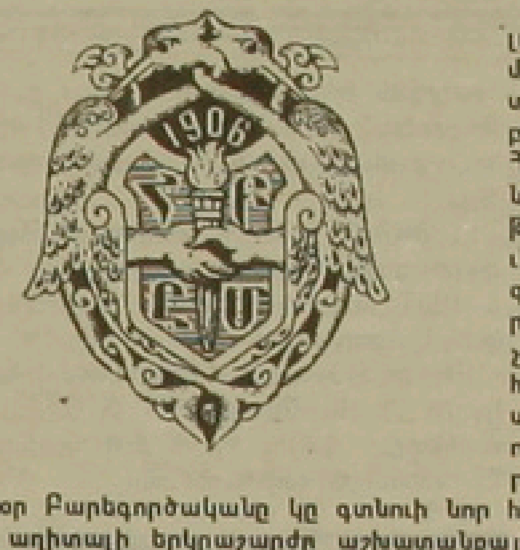

85 տարի անդադար բարեգործութիւն, տալու, նուիրելու անխոնջ կամք ու եռանդ, համասփիւռքեան դպրոցական հսկայ ցանց, երիտասարդական, մշակութային, մարզական եւ բարեսիրական անկործանելի կառոյցներ եւ Հայրենիքին, Ազգին ու Ժողովուրդին կարիքներուն հասնելու անշէջ պատրաստակամութիւն: Նման բեղուն կեանք մը ապրողը երբեւէ կը ծերանա՞յ, կը սպառի՞: «Ո՛չ» պիտի գոռան միլիոնաւոր հայու բերաններ Կումայրիէն մինչեւ Եգիպտոս, Կալիֆորնիայէն մինչեւ Իրան, Սուրիայէն մինչեւ Պէյրութ: Ո՛չ եւ հապա ոչ կ՛ըսենք նաեւ մենք, որ ականատես ենք այն անսպառ մշտանորոգ ներքին ուժին, կարիքաւորին հասնելու, օգնելու, վերաշինելու նախանձախնդրութեան:

Այսօր Բարեգործականը կը գտնուի նոր հրամայականներու առջեւ: Հայրենիքի զարթօնքը եւ աղիտալի երկրաշարժը աշխատանքային նոր ասպարէզ մը կը բանան ՀԲԸ Միութեան համար: Եւ անոր ղեկավարութիւնն ու բովանդակ շրջանակները անդրդուելիօրէն կ՛անսան իրենց ներքին ձայնին ու իբրեւ հայ իրենց պարտաւորութիւններուն, եւ անկարելին կարելի կը դարձնեն վերաշինելու, կարգաւորելու ու բարգաւաճեցնելու ամենայն հայոց հայրենիքը:

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւնը վեր է ամէն տեսակի քաղաքականութենէ. «իմ սէրս ամէնուն, ամբողջ ազգին», սա է եղած մեծն Պօղոս Նուպարի վերջին խօսքը, եւ այդ մեծ երախտաւորին պատգամը ուղեգիծն է Բարեգործականի ղեկավարութեան: Անասելի հայրենասիրութեամբ փարելով ազգին, Բարեգործականի շրջանակները չեն հանդուրժած եւ պիտի չհանդուրժեն որեւէ ոտնակոխում եւ սրբապիղծ միջամտութիւն հայութեան գերագոյն շահերուն հանդէպ: Հայաստան աշխարհն է մեր վերջին հանգրուանը, իր միածնաէջ Մայր Աթոռով. հայկական բոլոր բռնագրաւեալ հողերուն ազատագրումն է մեր նպատակը եւ ազատ ու միացեալ Հայաստանի մը ստեղծումը մեր Մեծ Երազը: Եթէ քաղաքականութիւն կը փնտռէք, սա՛ է Բարեգործականին քաղաքականութիւնը, որը արդէն քաղաքականութիւն չէ, այլ անմնացորդ հայրենասիրութիւն:

«ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆ Է», պատգամեցին երախտաւոր հիմնադիրները, եւ նոյն կարգախօսը կը մնայ ի զօրու այնքան ատեն որ կ՛ապրի Բարեգործականը, կ՛ապրի հայը:

Յաւերժ խունկ ու աղօթք բոլոր լուսահոգի հիմնադիրներուն, ղեկավարներուն, բարերարներուն եւ անդամներուն:

Յաւերժ փառք ու եռանդ միութեան բոլոր նուիրեալներուն:

Բարի 85-ամեակ Մեծ Միութեան:

Հայկական Բարեգործական ընդհանուր միության մասին բազմիցս է գրվել մեր մամուլում, սակայն այդ հրապարակումները հիմնականում մասնակի, առանձին տեղեկություններ էին տալիս ՀԲԸՄ-ի այս կամ այն նվիրատվության կամ ձեռնարկման մասին, հիշատակելով ցկեանս պատվավոր նախագահ Ալեք Մանուկյանի անունը, եւ տպավորություն էր ստեղծվում, թե Բարեգործականը միայն իսկապես մեծ բարեգործ Ալեք Մանուկյանն է՛ (կամ էլ, ինչպես վերջերս է դա արվում, Լուիզ Սիմոն-

Պօղոս Նուպար փաշա

Մանուկյանը): Կարծում ենք, թե առաջին հերթին իր՝ մեծարգո Մանուկյանի համար նման մոտեցումը անընդունելի է, քանզի կա Բարեգործականի նվիրյալների մի ամբողջ, բազմահազար բանակ: (ՀԲԸՄ-ի անդամների թիվը միայն 26 հազար է):

1906-ի ապրիլի 15-ին, Կահիրեում, մեծահարուստ պետական-քաղաքական գործիչ եւ մեծ բարերար Պողոս-Նուբարի տանը, որն արժանացել էր բազմահազար հայ գաղթականների երախտապարտությանն ու մի շարք երկրների կառավարական շքանշանների, որն արժանի զավակն ու ազնիվ գործի շարունակողն էր իր հոր՝ Եգիպտոսի վարչապետ Նուբար փաշայի, տեղի ունեցավ հայ գործիչների մի խորհրդաժողով, որի արդյունքըն եղավ Հայկական բարեգործական միության ստեղծումը: Ահա մի հատված այդ հիրավի պատմական ժողովի արձանագրությունից:

«Եգիպտոսի մէջ՝ Պօղոս փաշա Նուպարի նախաձեռնութեամբ հիմնուած է հայկական Բարեգործական Միութիւն անուամբ ընկերութիւն մը, որուն նպատակն է Արեւելքի հայ ժողովրդեան մտաւոր եւ բարոյական զարգացմանը նպաստել, անոնց նիւթական կացութիւնը բարւոքելու՝ օժանդակելով այս արդիւնքը յառաջ բերելու ծառայող որեւէ հրատարակութիւն քաջալերել»:

«Ընկերութիւնը բնաւ որեւէ քաղաքական հանգամանք չունի, սա հիմնական նպատակ է»:

Դարասկզբին բարեգործականը մեծապես օգնեց Կիլիկիո 1909-ի աղետի եւ Ադանայի ջարդերի զոհերին, հանգանակություն արեց ի սպաս հազարավոր որբերի, այրիների, աղետյալների:

Լավ պատկերացնելով, թե ինչ է սպասում արեւմտահայությանը, այնուամենայնիվ, Բարեգործականը քառասունից ավել կրթօջախներ հիմնեց Կիլիկիայում, Վանում, Խարբերդում, այդ թվում՝ թրքախոս եւ քրդախոս հայերի համար: Հարյուրավոր հայկական գյուղեր շենացվեցին, հազարավոր հայ գյուղացիներ «օրհնելով օրհնեցին Բարեգործականը»:

Քսաներորդ դարի առաջին ցեղասպանության օրերին անգնահատելի օգնություն ցույց տվեց հազարավոր գաղթականների, հիմնվեցին բազմաթիվ որբանոցներ, հիվանդանոցներ, ինչպիսիք էին, օրինակ, Պորտ-Սայիդի (Եգիպտոս) որբանոց-դպրոցը, այրիանոցը, արհեստանոցները

«Մեկ հայ՝ մեկ դեղին ոսկի», այս նշանաբանի տակ Բարեգործականը արաբական անապատներից հազարավոր հայ որբեր հավաքեց:

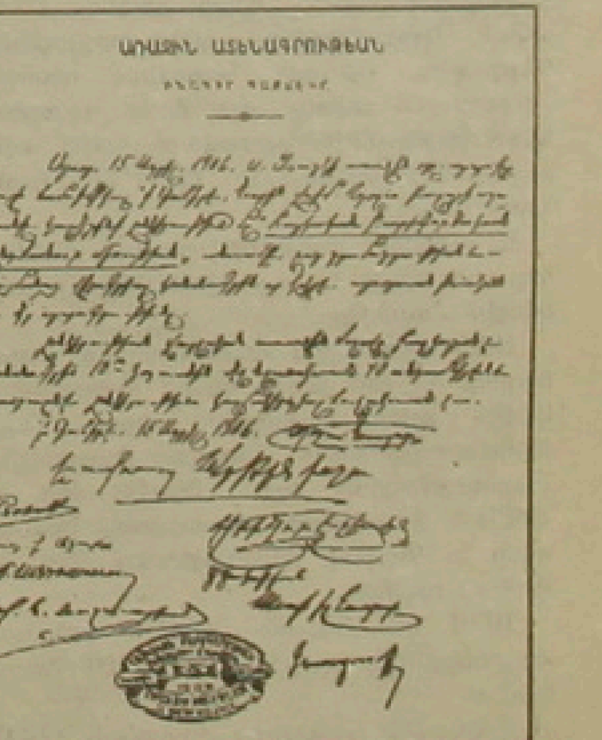
ԱՌԱՋԻՆ ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Քչերը գիտեն, որ 1915-22-ի հայերի տեղահանությունները, ցավոք, վերջինը չէին հայոց տարագրության պատմության մեջ:

տես՝ էջ 4-5

digitised by A.R.A.R.@

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ

սկիզբը՝ էջ 3

1939-ին Ֆրանսիան Թուրքիային հանձնեց Սիրիային պատկանող (որն այն ժամանակ Ֆրանսիայի գաղութն էր) Ալեքսանդրեթ (Իսքենդերուն) սանջակը (նահանգը) Մուսա լեռան հետ, որի հիմնական բնակչությունը կազմում էին հայերը եւ արաբները: Նորից գաղթի ճամփա՝ դեպի Լիբանան: Եւ գաղթական հայերը այս անգամ էլ ստացան Բարեգործականի օգնությունը: 1948-ին Պաղեստինի եւ Իսրայելի միջեւ տեղի ունեցած պատերազմը եղավ պատճառը այն բանի, որ հազարավոր թըշվառացած հայեր հավաքվեցին Երուսաղեմի Սուրբ Հակոբ վանքում, որտեղ Բարեգործականը ստեղծեց տնական խնամատարություն:

Համաշխարհային պատերազմից հետո Բարեգործականը գործունեությունը ծավալեց երկու հիմնական ուղղություններով: Մի կողմից, ՀԲԸՄ-ն կազմակերպեց արտերկրի հայերի պատսպարման գործը, մյուս կողմից օժանդակեց՝ նախ Հայաստանի Հանրապետությանը (օրինակ, հանդերձանք ուղարկվեց Հայոց բանակին), հետո Խորհրդային հանրապետությանը: 1923 հիմնվեց Եվդոկիա ավանը: Երբ 1926-ի երկրաշարժից հետո ավերվեց Կումայրին, ՀԲԸՄ-ն հանգանակություն ծավալեց եւ այնուհետեւ դրամն ուղարկեց Հայաստանի կառավարությանը:

Հետո կառուցվեցին դպրոցներ երեք գյուղերում եւ Նոր Խարբերդ ավանում:

Երեւանում կառուցվեց Դարուհի Հակոբյան մայրանոցը եւ մեկ բնակելի շենք մըտավորականության համար: Հիմնվեց Մարի Նուպար ակնաբուժարանը եւ մի հոգեբու-

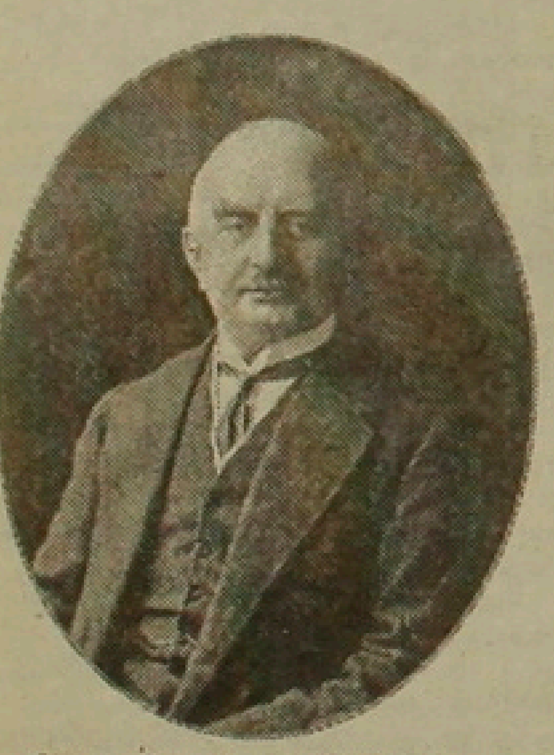

Գալուստ Գյուլբենկյան. ՀԲԸՄ-ի նախագահ

ժական հիվանդանոց: ՀԲԸՄ-ն օգնեց նորաստեղծ համալսարանին:

Բարեգործականը հրատարակեց 20-ից ավելի հայագիտական աշխատություններ: Վերջապես, Երեւանի հարավում հիմնվեց Նուբարաշեն ավանը, որը հետո «շնորհակալ» խորհրդային կառավարությունը «վերանվանեց» Սովետաշեն: Հիմա այն նորից Նուբարաշեն է:

Այնուհետեւ, բազմաթիվ անգամ մեքենաներ, դեղորայք եւ այլ պիտույքներ ուղարկվեցին Հայրենիք:

1920-ականներին Հունաստանում ապրող հայերի մի մեծ խումբ դիմեց Բարեգործականին՝ իրենց Հայաստան վերադառնալու ճանապարհածախսը հոգալու խնդրանքով: Բարեգործականն օգնեց նրանց: Քիչ ուշ ՀԲԸՄ-ն Հայաստան տեղափոխեց Երուսաղեմի եւ Կորֆուի որբանոցներից 250 չափահաս որբերի:

1930 եւ 1931-ին ՀԲԸՄ-ի ջանքերով Հայրենիք վերադարձան շուրջ 10 հազար հայեր:

Ամենամեծ ներգաղթի ժամանակ (1946-1947) Բարեգործականը տրամադրեց 2,5 մլն. դոլլար 105 հազար հայերի վերաբընակեցման համար:

Բարեգործականը *«ուժ տվավ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակության եւ բացավ դպրոցներ՝ առաջին հերթին Մերձավոր Արեւելքի գաղթական հայերու զավակներուն համար»:*

1926-ին Կիպրոսում հիմնվեց Մելգոնեան կրթական հաստատությունը, որը ոչ միայն հայկական կրթություն էր տալիս, այլ նաեւ պատրաստում մայրենի լեզվի ուսուցիչներ:

1939-ին՝ Դարուհի Հակոբյան Աղջկանց վարժարան, Բեյրութ:

1947-ին՝ Հովակիմյան-Մանուկյան արական Երկրորդական վարժարանը:

Այսօր Բարեգործականը Հարավ Ամերիկայից մինչեւ Ավստրալիա եւ Հյուսիս Ամերիկայից մինչեւ Իրան հովանավորում է 21 ամենօրյա վարժարաններ:

Կենտրոնական վարչական ժողով. 1925: Կենտրոնում՝ Պողոս Նուբար փաշա

Հայ մշակույթը որպես հայապահպան գործի կարեւորագույն գործոն, միշտ էլ եղել է Բարեգործականի ուշադրության կենտրոնում:... Դրա լավագույն ապացույցն է աշխարհի բոլոր հայաբնակ վայրերում՝ ԱՄՆ, Արգենտինա, Ուրուգվայ, Ֆրանսիա, Բրազիլիա, Անգլիա, Բելգիա, Հոլանդիա, Շվեյցարիա, Ավստրիա, Իտալիա, Հունաստան, Սիրիա, Լիբանան, Կանադա, Կիպրոս, Իրան, Եգիպտոս, Ավստրալիա, Հարավ-Աֆրիկյան Հանրապետություն եւ այլըն... բազում թատերախմբերի եւ պարախմբերի, այլ մշակութային կազմակերպությունների գոյությունը:

1930-ին մահացած Պողոս Նուբարին, որը ոչ մի բան չխնայեց ազգանվեր գործի համար, փոխարինեցին հաջորդաբար Զարեհ Նուբարը եւ Արշակ Գարակյոզյանը: Նաեւ պետք է նշել Գալուստ Գյուլպենկյանին, որ երկու տարի եղավ Միության նախագահ:

1950-ականներից հետո ընկած ժամանակաշրջանը կապված է ցկեանս պատվավոր նախագահ Ալեք Մանուկյանի անվան հետ, որի *«գլխավոր մտահոգությունը եղավ Սփյուռքի հայությանը սպառնացող այլասերումի վտանգը»:*

Ավերիչ երկրաշարժից անմիջապես հետո Բարեգործականը մյուս սփյուռքահայ կազմակերպությունների հետ միասին ձեռնամուխ եղավ ավերված Հայրենիքին օգնության դժվարին գործին (բանից պարզվում է, որ նույնիսկ հանգանակություն ուղարկելը Հայաստան հեշտ գործ չէ, էլ չասենք որեւէ գործարան կամ հիվանդանոց կառուցելու մասին. ամենուր ամենազոր բյուրոկրատիան է նստած): Նրա նախագահ Լուիզ Մանուկյան Սիմոնը եղավ աղետի գոտի այցելող առաջիններից:

Կումայրիում կառուցվում է 10 հազար տոննա տարողությամբ սառցարանային մի համակարգ:

Կալիֆորնիայի համալսարանի հովանավորությամբ կառուցվելու է նաեւ Ամերիկյան համալսարան: Նախատեսված արժողությունը՝ 3,5 միլիոն դոլլար:

Պլաստիկ եւ վերականգնողական վիրաբուժության կենտրոն է բացվելու Երեւանում: 62 հիվանդներ աղետի գոտուց բուժման ուղարկվեցին ԱՄՆ, հավաքագրվեցին 250 բժիշկներ Ամերիկայի հյուսիս-արեւելքից եւ հազարից ավելի հայ կամավոր-խնամատարներ: 1990-ի մայիսին երկրորդ չվերթով ԱՄՆ ուղարկվեցին 12 տուժած երեխաներ:

ՀԲԸՄ-ն, միավորվելով մյուս սփյուռքահայ կազմակերպությունների հետ, ստեղծեց Հայկական միացյալ հիմնադրամ: Մինչ այսօր հիմնադրամը ֆինանսավորել է 16 օդային բեռնատար չվերթ, որոնցով Հայաստան են ուղարկվել 1000 տոննայից ավելի բեռներ:

Վեց տնտեսագետ-շրջանավարտներ Երեւանից ուղարկվել են ԱՄՆ՝ մենեջմենթ ուսանելու, իսկ 14 այլ երիտասարդներ՝ երկարաժամկետ ուսման:

Արարատյան թեմին ուղարկվել է հատուկ հրատարակչական համակարգիչ՝ եկեղեցական գրականություն տպագրելու եւ հավատացյալներին անվճար բաժանելու համար, ուղարկվել են նաեւ Պատմական Հայաստանի 8 տեսակի քարտեզ, յուրաքանչյուրը՝ հազար տպաքանակով, իսկ Երեւանի համալսարանում՝ լինգաֆոնային կաբինետ՝ 126 հազար դոլլար արժողությամբ:

ՀԲԸՄ-ն իր վրա է վերցրել *«Լոս-Անջելես Թայմզ»*, *«Չիկագո թրիբյուն»* եւ այլ թերթերի թղթակիցների Հայաստան գալու ճանապարհածախսը, ինչպես նաեւ պատեհություն է ստեղծել, որ *Սի Էն Էն* հեռուստաընկերությունը Հայաստանի այսօրվա իրավիճակի մասին լուսաբանական հաղորդումներ սփռի:

Սինգապուրի հայկական եկեղեցին

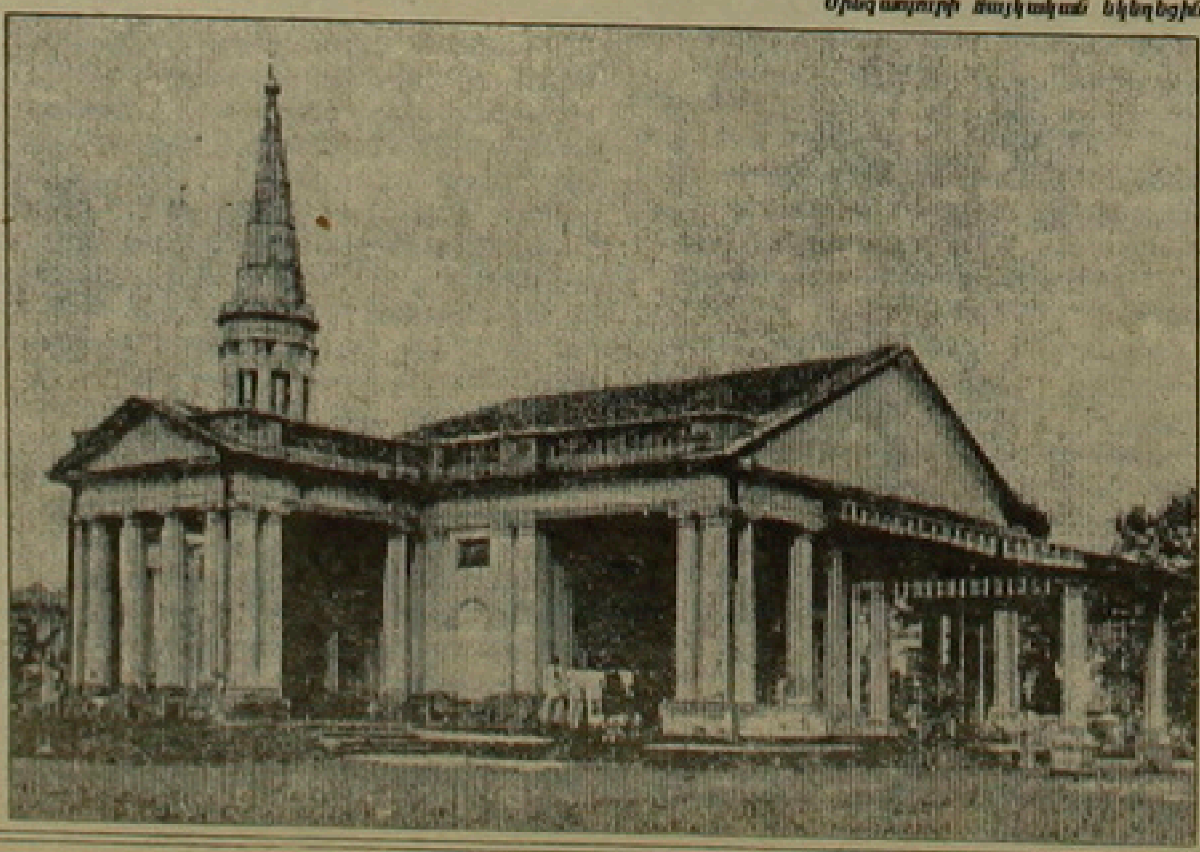

Բարեգործականի գործունեությունը, Հայաստանի իրավիճակը Արեւմուտքում ճիշտ ներկայացնելու համար Վաշինգտոնում ըստեղծվել է Հայկական լրատվական ծառայություն, որի ղեկավարն է փորձառու լրագրող Դավիթ Զենյանը:

Սակայն պետք չէ կարծել, որ Բարեգործականը զուրկ է թերություններից:

- *Պիտի ասեմ ինքնաքննադատաբար, որ ՀԲԸՄ-ն ընդգրկելով իր շարքերում 26 հազար անդամներ, առավելագույն չափավետ ձեւով չի օգտագործում բոլոր անդամների հնարավորությունները եւ եռանդը,* - ասում է Բարեգործականի Երեւանի պատասխանատուներից մեկը:- *Սա առավելագույնս վերաբերում է այն երկրներին, ուր իրավիճակը հանդարտ է, ի տարբերություն Մերձավոր Արեւելքի: Իմ կարծիքով, պետք է գործը այնպես կազմակերպել, որ ամեն մի անդամ զգա իր կարեւորությունը ընդհանուր գործի մեջ:*

Երկրորդ թերությունն այն է, որ թեւ բարեգործական ղեկավարությունը ամենամյա հաշվետվություն է տալիս մամուլում, թղթակցություններ են լույս տեսնում Բարեգործականի այս կամ այն ձեռնարկման մասին, ընդհանրապես թերի է մնում ՀԲԸՄ-ի աշխատանքների լուսաբանումը ինչպես սփյուռքում, այնպես էլ Հայաստանում:

Չափազանց կարեւոր է, ըստ իս, որ ամեն մի բարեգործական ակտ, գործողություն, մեծ թե փոքր, անհատի կերպով լուսաբանվի: Թե չէ պատահում է, որ հանկարծ, մի որեւէ հայ հարց է տալիս՝ «Ի՞նչ է արել Բարեգործականը»:

Կուզենայի կանգ առնել Հայրենիքում մեր գործունեության մեջ հանդիպող որոշ դժվարությունների, պրոբլեմների վրա:

Հայաստանի ժողովուրդը, ցավոք, ոչ այնքան քաջատեղյակ է բարեգործությանը: Բարեգործություն չի նշանակում բիզնես, որի շահույթի մի մասը հատկացվում է բարեգործական նպատակների իրականացմանը:

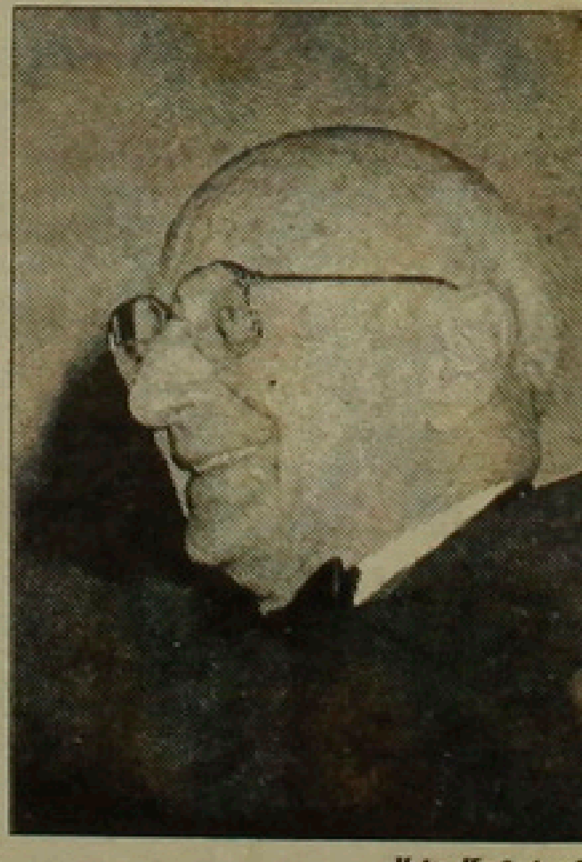

Ալեք Մանուկյան. ՀԲԸՄ ցկյանս պատվավոր նախագահ

Բարեգործականը չունի որեւէ ձեռնարկություն, որ «պահում» է իրեն:

Բարեգործության հիմնաքարը՝ անձնական կամավոր նվիրատվությունն է:

Եւ կարծում եմ, որ Բարեգործականի հիմնական առաքելություններից մեկը Հայաստանում պիտի լինի հենց այս հիմնական սկզբունքների շուրջ բացատրական աշխատանքը հայրենի ժողովրդի մեջ: Տեսել եմ այստեղ «Մերսեդես-500» ավտոմեքենաներ, որոնց գինն է 60-90 հազար ամերիկյան դոլլար: Կասկածում եմ, թե դրա տերը երբեւիցե քիչ թե շատ զգալի նվիրատվություն արած լինի որեւէ բարեգործական նպատակի համար: Կիկնում եմ, պիտի վերադաստիարակչական զուռ կատարենք այստեղ:

ՀԲԸՄ-ն Հայաստանում այսօրվա դրությամբ 16,5 մլն. դոլլարի ներդրումներ ունի:

Մինչեւ չփոխվի ժողովրդի մտածելակերպը, ոչ մի հարց չի լուծվի»:

ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ. 85 ԱՄՅԱԿ. ԵՐԵԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Երկրաշարժից անմիջապես հետո, ՀԲԸՄ-ը աղետյալներին ուտեստեղեն, հագուստ եւ բժշկական օգնություն ցուցաբերելու աշխատանքներ ձեռնարկեց, ինչպես նաեւ բեռնաթափ մեքենաներ, տպագրական թուղթ եւ հաղորդակցական միջոցներ ուղարկվեցին Հայաստանի տարբեր կազմակերպություններին: Օգնության աշխատանքներից անմիջապես հետո, ՀԲԸՄ-ը ձեռնարկեց ավելի արժատական եւ մնայուն օգնություն ցուցաբերելու աշխատանքներ:

Ստորեւ ներկայացնում ենք ՀԲԸՄ-ի հա-

ՀԲԸ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

յաստանյան գործունեության գլխավոր ասպարեզները:

1989-ի մայիսից մինչեւ 1990-ի ապրիլը ՀԲԸՄ-ը երկրաշարժից 62 վիրավորվածների ուղարկեց Միացյալ Նահանգներ բուժման համար: Նրանց կեսը երեխաներ էին, մյուս կեսը՝ չափահասներ, որոնք ենթարկվեցին պլաստիկ վերակառուցողական վիրաբուժության: Հիվանդները դարմանվեցին 10 նահանգների 29 հիվանդանոցներում, 250 բժիշկների հսկողության եւ 1200 ամերիկահայերի գուրգուրանքի ներքո:

Կումայրիում ՀԲԸՄ-ը կառուցում է 5600 քառ. մետր տարածություն եւ 10 000 տոննա տարողություն ունեցող մի կերակրապահեստարան: Աշխատանքները տարվում են ՄԱԿ-ի ճարտարվեստական զարգացման կազմակերպության հետ համատեղ: Դանիական Intercool ֆիրման կատարում է կառուցման աշխատանքները, մինչ Հայաստանի առեւտրի նախարարությունը հանձն է առել կառուցման, ճանապարհների եւ երկաթուղու շինարարությունը դեպի այնտեղ: 70 հսկա արկղ շինարարական նյութեր հասել են Դանիայից, եւս 30 նման արկղեր հասնելու են շուտով: Աշխատանքն ընթանում է արագ, պողպատյա հիմքերն ու տանիքը արդեն տեղադրվել եւ պատերն են շարվում:

Այս ծրագիրը կարժենա 5 միլիոն դոլար:

Պլաստիկ վերակառուցողական կենտրոնի համար Հայաստանից վիրաբույժներ, 2 անեսթեզիոլոգ եւ 7 բուժքույր մի տարվա փորձնական շրջան են անցկացնում Ճելլի հիվանդանոց-համալսարանում: Իրենց վերադարձից հետո, նրանք կսկսեն պլաստիկ վերակառուցողական վիրաբուժությունների, Հ.Բ. Միության կողմից անհրաժեշտ արդիական սարքավորումներով օժտված Երեւանյան հիվանդանոցում: Նախատեսվել է, որ առնվազն 10 000 երկրաշարժից վիրավորվածներ կարիք ունեն դարմանման, եւ այս կենտրոնը օգնելու է այդ աշխատանքներին:

Ծրագրի ընդհանուր գումարը 4 միլիոն դոլար է:

ՀԲԸ Միության Հայաստանի երրորդ ծրագիրը 1991-92 ուսանողական տարվանից ամերիկյան համալսարանի բացումն է: Կալիֆորնիայի համալսարանի հետ համագործակցելով, համալսարանը պատրաստելու է ինժեներներ, մենեջըրներ, սեյսմոլոգներ եւ համակարգիչ մեքենաների մասնագետներ:

Անցած հունիսին, Կալիֆորնիայի համալսարանի պատվիրակությունը եղավ Հայաստանում եւ քննարկեց այս ծրագիրը կրթական նախարարության հետ: 9 ուսանողների հատկացվել է կրթաթոշակ, որ նրանք Կալիֆորնիայի համալսարանում սովորեն մենեջմենտ, ինժեներություն եւ համակարգիչ մեքենաների աշխատանք: Ավարտելուց հետո նրանք դասավանդելու են Հայաստանի ամերիկյան համալսարանում, ամերիկացի մասնագետների հետ զուգընթաց:

Ծրագրի հաջողության ծախսը առաջին տարվա համար 600 000 դոլար է, իսկ երկրորդ տարվա համար՝ մեկ միլիոն դոլար:

Չորրորդը գյուղատնտեսական զարգացման ծրագիրն է, Հայաստանի ուտելիքի, կաթնամթերքի եւ անասնակերի արտադրության զարգացման համար: Կալիֆորնիայի համալսարանի Դեյվիս բաժինը կատարել է հետազոտական աշխատանքներ ու հայտնաբերել, որ սննդամթերքի արտադրության 30 տոկոսը փչանում է անորակ ոռոգման, վարուցանքի եւ անասնաբուժական միջոցների բացակայության պատճառով:

5 տարվա այս ծրագրի հաջողությունը կարժենա 5 միլիոն դոլար:

Այս ծրագրերի հաջողության համար անհրաժեշտ եղավ Հայաստանում բանալ մի գրասենյակ, վերահսկելու եւ համակարգելու այդ աշխատանքները:

Երկրաշարժի պատճառած վնասների վերացման աշխատանքներին զուգահեռ գրասենյակն զբաղվում է Հայաստանի արդյունաբերական ու առեւտրական ֆիրմաների հավաքագրմամբ եւ նրանց համար արեւմուտքում հարմար գործակիցներ գտնելու գործով, համատեղ ձեռնարկություններ ստեղծելու միջոցով զարգացնելու հայրենի տնտեսությունը: □

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Մշակութային ասպարեզում ՀԲԸ Միության եւ համայն սփյուռքում իր մեծագույն ներդրումն ունի Ալեք Մանուկյան մշակութային հիմնադրամը, որը հիմնադրել է Միության ցըկյանս պատվակալ նախագահ Ալեք Մանուկյանը 1968 թվականին: Հիմնադրամի ընդհանուր դրամագլուխը անցնում է 14 միլիոն դոլարի գումարը: Այս հիմնադրամը ծառայում է հանգստյան կոչված ուսուցիչների եւ մտավորականների թոշակի հատկացման, գրքերի ու ամսագրերի հրատարակության ծախսերի ծածկման, հեղինակներին քաջալերելու նպատակով մեծ քանակով նրանց գրքերի գնման, գիտական եւ արվեստի ուսումնասիրությունների, սիմպոզիումների ու ցուցահանդեսների հատկացումներին:

Ներկայացնում ենք այդ հիմնադրամի վերջին հատկացումներից մի քանի օրինակներ.

6350 դլր. *Արգամ Այվազյանի «Նախիջեւանի պատմական կոթողները»* գրքի հրատարակության համար:

12 500 դլր. Բեյրութի *«Շիրակ»* եւ Լոս Անջելեսի *«Նավասարդ»* ամսագրերի հրատարակության համար:

1 000 դլր. պրոֆ. *Ռիչարդ Հովհաննիսյանի «Հայ ժողովրդի պատմության»* դասագրքի հրատարակման համար:

3 000 դլր. Թեքեյան մշակութային միության Արցախի մասին Թումանյանի գրքի հրատարակության համար:

3 000 դլր. իսպաներեն լեզվով Հայաստանի քարտեզ հրատարակելու Արգենտինայի դպրոցների համար:

3 000 դլր. *Լեւոն Շանթի «Երկերի ժողովածուի»* երկրորդ հատորից 100 օրինակ գնման եւ հայկական դպրոցներին բաժանման համար:

60 000 դլր. 100 տոննա թղթի գնման եւ Հայաստանի «Լույս» հրատարակչությունն ուղարկելու համար, սփյուռքի դպրոցներին հայոց լեզվի դասագրքեր հրատարակելու համար:

10 000 դլր. դոկտ. Թեսա Հոֆմանին՝ հայագիտական ուսումնասիրությունների կենտրոնին ցեղասպանության մասին գերմանական արխիվները հետազոտելու համար:

4 000 դլր. Հայաստանի Գիտությունների ակադեմիայի համար միկրոֆիլմի վրա արխիվներ գնելու համար:

52 410 դլր. երիտասարդական եւ մարզական գործունեությունների համար:

119 285 դլր. 117 հանգստյան կոչված ուսուցիչների, խմբագիրների եւ գրողների թոշակի հատկացման համար:

50 000 դլր. Կանադայի իրանահայ գաղթականների համար:

ԿՐԹԱԹՈՇԱԿՆԵՐ

Ամեն տարի հարյուրավոր ուսանողներ շարունակում են իրենց ուսումը աշխարհի տարբեր բուհերում, շնորհիվ ՀԲԸ Միության տրամադրած կրթաթոշակների:

Ներկայացնում ենք յուրաքանչյուր երկրի կրթաթոշակ ստացող ուսանողների թիվը եւ կրթաթոշակի ընդհանուր գումարը, ըստ 1989 թ. տվյալների —

Երկիր	Ընդհ. գումարը $	Ուսանող. թիվը
Արգենտինա	15.500	28
Հայաստան	16.400	20
Ավստրիա	9.900	9
Բելգիա	1.500	1
Բրազիլիա	5.500	11
Կանադա	18.900	22
Կիպրոս	16.127	10
Անգլիա	8.200	8
Ֆրանսիա	21.436	28
Գերմանիա	15.500	14
Հունաստան	3.000	3
Հնդկաստան	700	1
Իրան	1.500	3
Իսրայել	7.100	11
Իտալիա	7.200	7
Հորդանան	700	1
Լիբանան	66.212	129
Շվեդիա	1.600	2
Սիրիա	400	1
Թուրքիա	5.025	14
Ուրուգվայ	500	1
ԱՄՆ	264.093	229
Ընդհ. գումարը	486.993	553

ՀԲԸՄ ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐՆ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ

— Արգենտինա	Բուենոս Այրես, Կորդոբա
— Ավստրալիա	Սիդնեյ, Մելբուռն
— Բրազիլիա	Սան Պաուլու
— Կանադա	Մոնրեալ, Տորոնտո, Վանքուվըր
— Կիպրոս	Նիկոսիա, Լառնակա
— Եգիպտոս	Կահիրե, Ալեքսանդրիա
— Ֆրանսիա	Փարիզ, Մարսել, Լիոն, Վալանս, Ավինիոն, Նիս
— Հունաստան	Աթենք, Սալոնիկ
— Հոլանդիա	Ալմելո
— Իրան	Թեհրան
— Լիբանան	Բեյրութ, Անթիլիաս, Տրիպոլի, Զահլե
— Սիրիա	Հալեպ, Դամասկոս, Լաթաքիա, Գամիշլի
— Ուրուգվայ	Մոնտեվիդեո
— ԱՄՆ	Սեդըլ Բրուք, Բոստոն, Չիկագո, Դեթրոյթ, Ֆրեզնո, Լոս Անջելես
— Անգլիա	Լոնդոն, Մանչեստր
— Իտալիա	Միլան
— Հորդանան	Ամման

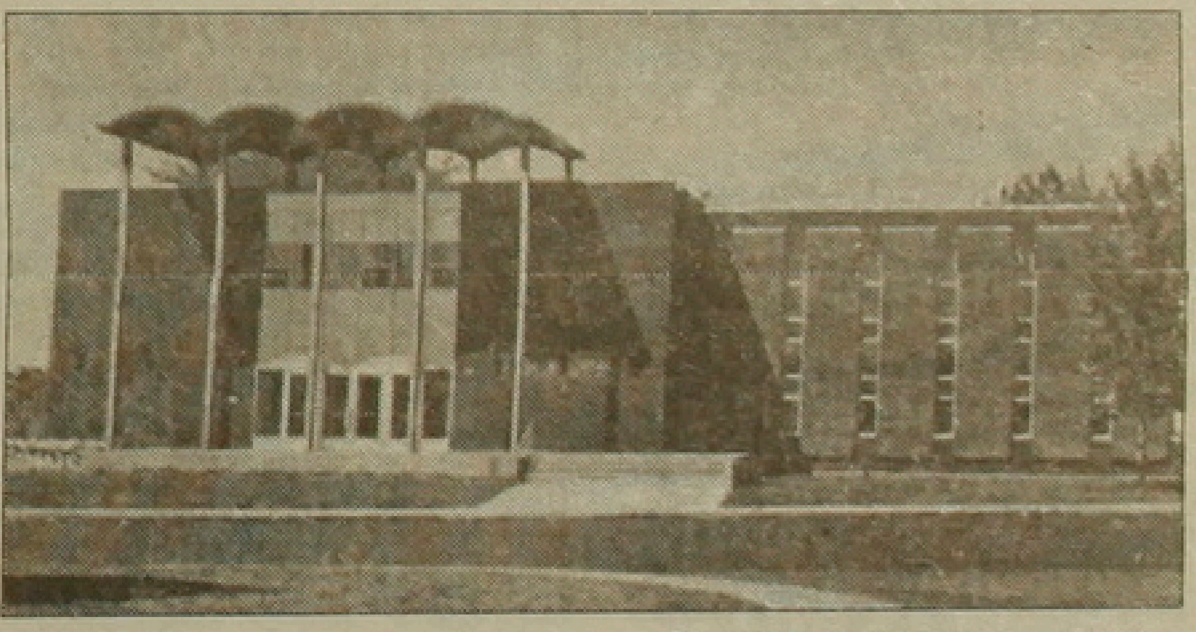

Արմէն-Թերէզ Ալեք Մանուկեան վարժարան. Մոնրեալ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ ԱՇԽԱՐՀԻ ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ

Հիմնված օրվանից, ՀԲԸ Միությունը առաջնահերթ կարեւորություն է տալիս հայ նոր սերնդի դաստիարակության հարցին: Այդ հրամայականը դարձավ ավելի առաջնահերթ, երբ եղեռնից ազատված հայորդիներ ապահով երդիկ փնտրելով ցրվեցին աշխարհով մեկ:

Սփյուռքի տարածքում, Միության առաջին դպրոցը հիմնվել է 1926-ին, Կիպրոս կղզում:

Ստորեւ ներկայացնում ենք Միության պատկանող դպրոցների լրիվ ցուցակը: Ավելացնենք, որ ՀԲԸ Միությունը նյութապես օգնում է շուրջ 150 սփյուռքահայ դպրոցների եւ ավելի քան 10 օտար համալսարանների, որոնք հայագիտական ամբիոններ ունեն:

ԱՄԵՆՕՐՅԱ ԴՊՐՈՑՆԵՐ

	Անուն	*Երկիր*	*Աշակերտների թիվը*
1.	Մ. Մանուկյան	Արգենտինա	350
2.	Փ. եւ Ռ. Պապարյան	Բրազիլիա	125
3.	Արմեն Քեպեք-Ալեք Մանուկյան	Կանադա	534
4.	Արմեն Օնտարիո	Կանադա	103
5.	Մելգոնյան կրթ. հաստատ.	Կիպրոս	232
6.	Ա. Գալփաքյան	Հունաստան	89
7.	Ն. Գյուլբենկյան	Իրան	595
8.	Մ. Մանուկյան	Իրան	750
9.	Հովակիմյան-Մանուկյան	Լիբանան	190
10.	Դարուհի Հակոբյան	Լիբանան	168
11.	Լ. Կ. Նապարյան	Լիբանան	239
12.	Պ. Գ. Կարմիրյան	Լիբանան	443
13.	Ե. Տեմիրճյան	Լիբանան	36
14.	Արհեստագիտական վարժարան	Լիբանան	36
15.	Հյուսիսյան հայագիտական հիմնարկ	Լիբանան	15
16.	Նաջարյան-Գյուլբենկյան	Սիրիա	1180
17.	Գ. Գյուլբենկյան	Սիրիա	140
18.	Ա. Մանուկյան	ԱՄՆ	147
19.	ՀԲԸՄ Ուոթըրթաուն	ԱՄՆ	123
20.	Մ. Մանուկյան	ԱՄՆ	600
21.	Նուբարյան-Ա. Մանուկյան	Ուրուգվայ	438
	ՇԱԲԱԹՕՐՅԱ ԴՊՐՈՑՆԵՐ		
22.	Ս. Վարժապետյան	ԱՄՆ	65
23.	ՀԲԸՄ շաբաթօրյա վարժարան	Կանադա	12

Աշակերտների ընդհանուր թիվը՝ 6610

Նյութերը պատրաստեցին՝ Գուրգեն ԽԱՆՋՅԱՆԸ, Արմեն ՈՒՐՆԵՇԼՅԱՆԸ, Բրաւրն ՔԱՄԱՋՅԱՆԸ (ՀԲԸՄ Հայաստանի գրասենյակի տնօրեն)

digitised by A.R.A.R.@

ՕԶԱԼԸ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՇՐՋԱՊՏՈՅՏԻՆ ԼՈՅՍԻՆ ՏԱԿ

Նորքի

Սովետական Միութեան տուած իր այցելութեան ընթացքին, Թուրքիոյ նախագահ Թուրգութ Օզալ, Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինի հետ ունեցաւ հանդիպում մը, որ նախատեսուած չէր շրջագայութեան իր ծիրէն ներս: Թրքական դիւանագիտութիւնը, հնարաւոր հաշուարկումով մը, կամուրջ մը կը նետէր Ռուսաստանի հետ, Գորբաչովի անտեսացումէն ետք Ելցինի անձին մէջ տեսնելով հաւանական յաջորդը:

Շրջագայութեան յաջորդ հանգրուանը կը հանդիսանար Միացեալ Նահանգները, անգամ մը եւս շեշտելով երկու մեծերու միջեւ Թուրքիոյ «չէզոքութիւնը»: Սովետական Միութեան հետ, որպէս դրացի երկիր, պէտք էր պահպանել բարի դրացիական յարաբերութիւնները: ԱՄՆ-ի հետ՝ որպէս դաշնակից, ՆԱՏՕ-ի անդամ եւ Թուրքիոյ նիւթական մատակարար: Թուրքիոյ աւանդական դիւանագիտական լարախաղացութիւն՝ որ Քեմալ Աթաթիւրքի օրէն ի վեր կը կիրարկուի մեծ յաջողութեամբ: Լենին-Աթաթիւրք համագործակցութիւնը, քեմալական բանակներուն, Թուրքիոյ ապահովեց ռուսական ռազմական եւ նիւթական մեծ օժանդակութիւն, իսկ հայերուն՝ հողային կորուստներ:

Այս անգամ, Թուրքիոյ նախագահը Միացեալ Նահանգներ չէր գար, որպէս մուրացկան՝ խնդրելու նիւթական օժանդակութիւն, այլ՝ իբրեւ Ծոցի պատերազմին յաղթական կողմերէն մին, որ նաեւ պահանջատէր է: *«Որովհետեւ Ծոցի պատերազմին եւ ռուսական ներքին խլրտումներուն պատճառաւ զօրացած է Թուրքիոյ ռազմագիտական դիրքը աշխարհի մէջ, պրն. Օզալ լաւ ընդունելութեան պիտի արժանանայ Քեմփ Դէյվիդի մէջ»*, կը գրէ *«Նիւ Եորք Թայմզ»*, 22 մարտի իր թիւին մէջ:

Բացի 1 միլիար դոլարի օժանդակութենէն, զոր նախագահ Բուշի վարչամեքենան յատկացուց Թուրքիոյ, բացի միլիարդաւոր այն գումարներէն, որոնք պիտի հոսին Թուրքիոյ պիւտճէին մէջ՝ Քուէյթէն եւ Սէուդական Արաբիայէն, Թուրգութ Օզալ պիտի փորձէ, արդէն համակիր ականջներու փսփսալ իր պահանջքները:

Նախագահ Բուշ բազմիցս արտայայտեց իր համամտութիւնը Թուրքիան տեսնելու Եւրոպական Համարակաց Շուկայէն ներս: Սակայն, եւրոպական երկիրները այնքան ալ տրամադիր չեն յետամնաց ասիական երկիր առնել իրենց գիրկին մէջ: Թուրգութ Օզալ Ամերիկա եկաւ այդ արգելքին հակազդելու տարբերակներով:

Թրքական հաշիւներուն մէջ կ՚իյնայ առեւտրական յարաբերութիւններու ընդարձակումը Միացեալ Նահանգներու հետ՝ նուաճումներու դիմաց ազատական կեցուածքի որդեգրումով: Այսպիսով, ոչ միայն բացուած պիտի ըլլայ ամերիկեան շուկան

Սէուդական Արաբիոյ եւ այլ երկիրներու: Այդ ծրագիրին իրագործումը կը կարօտի 16 միլիար դոլարի: Ջուրի հարցը սուր բնոյթ առացած է Միջին Արեւելքի մէջ եւ կրնայ աւելի եւս սրիլ յետագայ տասնամեակներուն, քաղաքական նկատառումները դնելով երկրորդական պլանի վրայ:

Ուրեմն, Իրաքի ռազմական եւ տնտեսական քանդումով, Թուրքիա պիտի հանդիսանայ Միջին Արեւելքի ամէնէն ուժեղ երկիրը, որ պիտի փորձէ իր կամքը պարտադրել շրջակայ երկիրներուն: Սեւ ծովու շրջանի զարգացման եւ «խաղաղութեան խողովակ»ի ծրագիրները, Սովետական Միմտցնեն:

Քաղաքական շահերն ու ուժերու այժմու դասաւորումը նպաստաւոր չեն մեզի, երբ մենք կը պատրաստուինք նշելու Եղեռնի 76-րդ տարեդարձը:

Մեկնելով այն հրամայականէն, որ իւրաքանչիւր ժամանակաշրջան ունի իր առաջնահերթ հարցերը, այս օրերուն, կը թուի, թէ մեր ուշադրութեան կիզակէտին մէջ պիտի մնան Հայաստանի տնտեսական վերազարթօնքին առնչուող հարցերը, որպէս ամուր կռուան ապագայ մեր պահանջատիրութեան:

Դժբախտաբար սակայն, Հայաստանի

թրքական արտադրութիւններու առջեւ, այլեւ առեւտուրը հասած պիտի ըլլայ մինչեւ Մեքսիքօ:

Թուրգութ Օզալ պիտի փորձէ ստանալ օրհնութիւնը ԱՄՆ-ին, որ Ծոցի պատերազմի դաշնակիցներէն Եգիպտոսին վաճառէ, թրքական գործարաններու մէջ Ջեներըլ Դայնամիքսի գործակցութեամբ արտադրուող F-16 տիպի 40 օդանաւեր:

Ամերիկեան իր շրջապտոյտի ընթացքին, Թուրգութ Օզալ իր գրպանին մէջ ունի արդէն քանի մը ծրագիրներ, որոնց մէկ մասը վերապահուած են արեւելեան կողմն աշխարհին եւ կը կարօտին Բուշի համաձայնութեան՝ առնուազն նիւթական չափի վրայ:

-Առաջինը անոնցմէ Սեւ ծովի շրջանի երկիրներու հետ առեւտրական յարաբերութիւններու ընդլայնումն է: Այդ ծրագիրին մէջ ներառնուած են Ռումանիան, Բուլղարիան, Ռուսաստանի Հանրապետութիւնը, Ուկրանիան, Մոլդովան, Վրաստանը, Ադրբէջանն ու Հայաստանը:

Երկրորդը, «խաղաղութեան խողովակ»ի մը ստեղծումն է, թրքական ջուրը մատակարարելու համար Յորդանանի, Քուէյթի,

ութեան հետ համահաւասար սիրաբանութիւնները, ԱՄՆ-ի զինուորական եւ տնտեսական օժանդակութիւնները, պարզապէս պիտի նպաստեն Թուրքիոյ հեղինակութեան բարձրացման: Ի դէպ, միմիայն Սովետական Միութեան մէջ թուրք կապալառուները 600 միլիոն դոլլարի համաձայնութիւններ կնքած են արդէն:

Այս բոլորը երբ կը դիտենք հայ ժողովուրդի տեսադաշտէն, չենք կրնար ցաւագինօրէն չհաստատել, թէ ոչ միայն Սովետական Միութեան, այլեւ Ամերիկայի մէջ մենք որոշ ժամանակ պիտի չունենանք ենթահող մը՝ հողային մեր պահանջատիրութեան համար: Նախագահ Գորբաչով, երբ մարտ 17-ի հանրաքուէի նախօրեակին, «կը պատժէր» մեզ յայտարարելով, որ Ղարաբաղը սահմանադրականօրէն անբաժանելի մասն է Ադրբէջանին, ոչ մէկ պատճառ ունի հողային մեր հարցին թիկունք կանգնելու: Միւս կողմէ, Ծոցի պատերազմէն ետք, Թուրքիոյ վերարժեւորումը քաղաքական եւ ռազմագիտական գետիններու վրայ, ոչ մէկ յոյս կրնայ ներշնչել, որ Արեւմուտքը եւ ԱՄՆ-ը աւանդական իրենց թրքասիրութեան մէջ որեւէ փոփոխութիւն

մէջ գործող քաղաքական որոշ ուժեր լրծուած են ապակայունացնելու ներքին իրադրութիւնը, մինչ մենք որեւէ ժամանակէ աւելի պէտք ունինք միասնականութեան: Ամփոփուելու եւ ուժերը դասաւորելու ժամանակն է, քաղաքական աննպաստ իրադրութեան մէջ այնուամենայնիւ պահպանելու ներկայ Հայաստանի ֆիզիքական գոյութիւնը: Կեդրոնանալ մանրուքներու վրայ, պիտի նշանակէր դաւել մեր գոյութեան դէմ:

Մենք պիտի չուզէինք որ կրկնուէին 1918-20 թուականներու սխալները: Թուրքիան լեզու գտած է Սովետական Միութեան հետ, որ կռնակ դարձուցած է մեզի: Արեւմուտքը անտարբերութեամբ կը դիտէ անկախութեան մեր ոգորումները: Սխալ քաղաքականութեամբ մը մենք կրնանք կորսնցնել այժմու մեր հայրենիքն ալ, արկածախնդրական այն՝ քայլերով, որոնք 1920-ին մեզի արժեցին հողային մեծ կորուստներ...: Եթէ չենք կրնար ազդել քաղաքական իրադրութեան վրայ, առնուազն դաս կրնանք առնել անցեալէն: Այդ դասին առաջին թելադրանքն է ամրապնդումը մեր ներքին միասնականութեան: □

ՏԵՍԱԿԵՏ ՏԵՍԱԿԵՏ ՏԵՍԱԿԵՏ ՏԵՍԱԿԵՏ ՏԵՍԱԿԵՏ ՏԵՍԱԿԵՏ ՏԵՍԱԿԵՏ ՏԵՍԱԿԵՏ ՏԵՍԱԿԵՏ ՏԵՍԱԿԵՏ

Ո՞ւր էինք նայում երեկ եւ ո՞ւր՝ այսօր

Արևելյան Անդրկովկասում ստեղծված թուրք-թաթարական հանրապետությանը, որի կազմի մեջ մտցվեցին հարևան ժողովուրդներին պատկանող ընդարձակ տարածություններ, հետագա նպատակներով շնորհվեց Իրանի հյուսիսային նահանգներից մեկի՝ պատմական Ատրպատականի արաբականացված «Ադրբեջան» անվանումը: Ասպարեզ հանվեց նույն Ադրբեջանների շինծու տեսությունը, ըստ որի, հյուսիսայինը՝ խորհրդային դաշնակցությանը կամովին միացած ազատ հանրապետություն էր, իսկ հարավայինը՝ կիսաֆեոդալական Իրանի տիրապետության տակ տառապող, ազատագրվելու և իր սոցիալիստական հայրենիքի հետ միավորվելու ենթակա երկիր: Սակայն նախ պետք եղավ ադրբեջանականացնել այդ նորելուկ հանրապետությունը և այդ գործն առաջ տարվեց բավականին հաջողությամբ. ադրբեջանցիներ հայտարարվեցին նախ կովկասյան թաթարները (թուրքերը), ապա իրանալեզու թաթերը, քրդերը, թալիշները և այլ ազգային փոքրամասնություններ: Տնտեսական անբարենպաստ պայմանների և ազգային խտրականության միջոցով մեկնյուն բնույթ ստացավ հայերի արտաքսումը հայրենիքից օտարված բնիկ հայկական երկրամասերից: Նախիջևանի մարզը ամբողջովին հայաթափվեց: Հայկական տարածքներին տիրելը օրինականացնելու համար Բաքվում հորինվեց հայկական լեռնաշխարհի հյուսիս-արևելյան ողջ հատվածն աղվանապատկան լինելու մասին «տեսություն», նրա բնիկ ժողովուրդն էլ հայտարարվեց բռնությամբ հայացված աղվաններ:

Այժմ Բաքվի ազգային ճակատը, ինչպես Նախիջևանի նրա մասնաճյուղը հենված են որոնում իսլամի և պանթուրքականության դրոշներում, չնչար դնելով իրենց իրանաբնակ հայրենակիցների հետ միավորելու, միասնական Մեծ Ադրբեջան ստեղծելու գաղափարի վրա: Հիշենք, որ նման փորձ կատարվեց երկրորդ աշխարհամարտի տարիներին, որը սակայն վիժեցվեց իրանական պետության վճռական գործողությամբ:

Արաքսի աջափնյա տարածքը, առնվազն Խուդափերինի կամրջից մինչև Թուրքիա *ըստ էության Պարսկահայքն է և ոչ Ատրպատականը:* Հետագայում Պարսկահայքի էթնոդեմոգրաֆիկ իրավիճակը փոփոխվեց: Նրա պահպանումը տեղ չգտավ հայ ազգային-ազատագրական շարժման ծրագրերում և, որն առավել ցավալի է, իր անմիջական հայրենիքին տեր չկանգնեց իրանահայությունը: Առաջին աշխարհամարտի տարիներին Հյուսիսային Իրանը դարձավ ռուս-թուրքական ռազմական ընդհարումների թատերաբեմ, զգալի կորուստներ պատճառելով տեղի հայությանը: Անտեսվեց Պարսկահայքի գոյությունը նաև բանակցային թվականներին, երբ Իրանը բաժին իմաստով դրդվեց Արևմտյան Հայաստանից և Կովկասից տարագրված գանգվածներով, փորձ անգամ չկատարվեց այդ գաղթականության թեկուզ մի մասը տեղավորել իրանահայ գավառներում: Զրկվածեց դրա մասին նաև հայոց տարագիր կառավարությունը: Պետք է խոստովանել, որ հայոց ազգային շարժումն ամբողջությամբ տարվեց Արևմտյան Հայաստանի ազատագրման գործով, աչքաթող արվեց ոչ միայն մեր հայրենիքի իրանական հատվածը, այլ Սյունիքն ու Արցախը նաև: Անների անփութության հետևանքը չէ՞ր Շուշիի եղեռնը 1920 թ. մարտին և Արցախի կորուստը: Զանգեզուրի պահպանումը Գարեգին Նժդեհի անձնական սխրանքի արդյունքն էր, և նրան ենք պարտական մենք այսօր մեր գոյատևման հնարավորության համար:

Հանրապետության կորստից հետո, մեր ազգային դեկավարությունը պետք է նվիրվեր Իրանահայաստանի պահպանմանը. խոչընդոտներ անշուշտ կլինեին, հատկապես հարևան երկրների կողմից, սակայն խնդրի գիտակցման և նպատակային գործողություններ ձեռնարկելու դեպքում շատ բան կարելի էր անել Պարսկահայքում հայկական տարրը զորացնելու ուղղությամբ: Դժբախտաբար տեղի ունեցավ ճիշտ հակառակը. գաղթականության հիմնական մասը հեռացավ երկրից, մնացածը տեղավորվեց Թեհրանում ու այլ քաղաքներում և այդ գաղթավայրերը սկսեցին համալրվել պարսկահայոց գավառներից հեռացող նոր վերաբնակիչներով: Վերջին, կործանարար հարվածը եկավ ստալինյան վարչակարգի նախաձեռնած 1946-48 թթ. հայրենադարձության ընթացքում, երբ սփյուռքահայության հետ մեկտեղ Հայաստան «վերադարձան» մեծ թվով հայրենադարձ իրանահայեր, մնացածներն էլ շրջապատում աննշան փոքրամասնություն դառնալով, անցան Թեհրան և Իրանի նավթարդյունաբերության կենտրոնները:

Այսպես, հաշտ ու խաղաղ, առանց դիմադրության ու ողբերգական միջադեպերի, մեր սեփական անհոգության հետևանքով դատարկվեց Հայոց աշխարհի առավել արգավանդ ու կարևոր հատվածներից մեկը, Մխիթար Հերացու ու մեծն Րաֆֆու հայրենիքը, Ավարայրի դաշտը և Արտազ գավառը, որը մեր ազգային պետականության ամենից ուշ (15-րդ դ.) մարված օջախն էր:

Թող զարմանալի չթվա, բայց Պարսկահայքի կազմալուծման բացասական հետևանքները ուշացումով, բայց նկատվեցին Իրանի կառավարող շրջաններում: Երկրի հյուսիս-արևմուտքում թրքախոս դարձած հռչակված մեծածավալ տարածքի անմիջական մերձավորությունը Թուրքիային և մեր հարևան հանրապետությանը, լուրջ սպառնալիք է իրանական պետության ամբողջությանը: Այդ վտանգի իրական դրսևորումներից են նաև անցած տարվա հունվարյան իրադարձությունները: Վերջին տասնամյակներում մեծացավ բարյացակամ ուշադրությունը իրանահայության նկատմամբ: Պետական հովանու ներքո, իտալացի և գերմանացի մասնագետների օժանդակությամբ հետազոտվում և վերականգնվում են հայկական պատմական հուշարձանները, հայ համայնքին վերադարձվեց որոշ լքված տարածքներ: Թվում էր, թե պայմաններ են ստեղծվում Պարսկահայքի վերածննդի համար... Պետական հեղաշրջումը և նրան հաջորդած իրաքյան ագրեսիան ծանր կացություն ստեղծեցին երկրում, սակայն վերաբերմունքը հայության նկատմամբ՝ չփոխվեց:

Այժմ, առավել քան երբևէ, համընկնում են մեր ազգային շահերը և պետք է հուսալ, որ Իրանի և Հայաստանի հանրապետության միջև հաստատվելու է կայուն, բարեկամական համագործակցություն:

ԷԴՎԱՐԴ ՄԵԼԻՔՅԱՆ

«Սոյուզպեչատ»-ի բոլոր բաժանմունքներում և փոստատներում շարունակվում է «ԱԶԳ» թերթի բաժանորդագրությունը: Թերթը լույս է տեսնում շաբաթական երկու անգամ:

ԱԶԳ
լուրեր եւ մեկնություն

՝ԴԱՍԻՉ՝ 69149
1 ամիս՝ 1ռ. 30կ.
12 ամիս՝ 15ռ. 60կ.

ՀԱՋՈՐԴ ամսից թերթն ստանալու համար պետք է բաժանորդագրվել մինչև ընթացիկ ամսվա 15-ը:

ԲԱՑԻ ԱՅԴ, եռօրյա «ԱԶԳ»-ը այս տարվա մեջ դառնալու է ԱՄԵՆՕՐՅԱ: Մինչ այդ բաժանորդագրվածների համար բաժանորդագինը չի փոխվի:

digitised by A.R.A.R.@

ՃԱՊՈՆԱ-ԱՄԵՐԻԿՅԱՆ ՍՏՎԵՐՎԱԾ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Այս շաբաթ Ճապոնիայի պրեմիեր մինիստր Տոշիկի Կայֆուն պետք է հանդիպի Բուշի հետ: Սակայն, նա այնքան էլ խանդավառ չէ, քանի որ քաջ գիտակցում է, որ Ամերիկան գոհ չէ Պարսից ծոցի ամբողջ ընթացքում Ճապոնիայի վարած քաղաքականությունից: Տոկիոն ոչ միայն չկարողացավ իրեն լավ դրսեւորել որպես ռազմական գործողություններին չմասնակցող պետություն, այլ վերջում նաեւ դժվարացավ իր «քսակը» լայն բաց անել:

Երբ պրեզիդենտ Բուշը հետաձգեց գարնանը նախատեսված իր այցելությունը, ճապոնացիները «պատժված» զգացին իրենց, մանավանդ նկատելով, թե ինչպիսի սիրալիրությամբ էին պրեզիդենտն ու պետական քարտուղար Բեյքերը ընդունում մի շարք պետությունների ղեկավարներին, ովքեր անմիջական օժանդակություն էին ցուցաբերել Մոցի պատերազմի հաջող ավարտին:

Դեպքերի այսպիսի շրջապտույտից մտահոգված, Տոկիոն շտապեց կազմակերպել այս հանդիպումը, որպեսզի «ավերվածը» շտկի:

Սակայն դա հեշտ գործ չէ: Ճապոնիայի արտաքին հարաբերությունները, որոնք երբեք էլ այնքան հստակ կամ համարձակ չեն եղել, այժմ խայտառակ վիճակում են: Միջազգային կնճռոտ հարցերը լուծելիս, վերջին տարիների Տոկիոն չափազանց զգույշ էր խուսանավում արեւմտյան իր գործընկերների եւ ՄԱԿ-ի միջեւ: Իսկ վերջերս, երբ առիթը ներկայացավ, նա բացահայտորեն «սայթաքեց»: Ճիշտ է, նա դատապարտեց Իրաքի ներխուժումը՝ Քուվեյթ եւ մասնակցեց տնտեսական շրջափակմանը, բայց ահռելի ջանքեր գործադրվեցին նրանից նյութական օժանդակություն «պոկելու» համար: Այս հանգամանքը չափազանց վրդովեցրեց Ճապոնիայի բարեկամ շատ երկրների:

«Մենք չէինք էլ սպասում, որ Ճապոնիան զորք ուղարկի, բայց նա կարող էր օժանդակության այլ ուղիների մասին մտածել», հայտարարեց բրիտանացի մի դիվանագետ՝ Լոնդոնում:

Վիճակագրական տվյալների համաձայն ամերիկացիների 30 տոկոսը կորցրել են Ճապոնիայի հանդեպ իրենց ունեցած հարգանքը:

«Մենք փաստորեն ոչինչ չձեռնարկեցինք: Մենք նմանվեցինք այն ծերունուն, որը տան մի անկյունում, բազմոցի վրա կուչ եկած՝ ոչինչ չի անում», խոստովանում է ճապոնացի մի դիվանագետ:

Կայֆու-Բուշ առաջիկա հանդիպումը նպատակ ունի ապացուցելու, որ երկու երկրների հարաբերություններում, այնուամենայնիվ, լուրջ խզում չկա: Սակայն պարզ է, որ ամերիկացիները պիտի գերադասեին Ճապոնիային տեսնել, որպես ավելի վստահելի մի գործընկերի կամ քաղաքականության ավելի ակտիվ մասնակցողի:

«45 տարի շարունակ կրավորական արտաքին քաղաքականություն վարելուց հետո, մենք վերջապես հասկացանք, որ պարզապես խաղաղասեր պետություն լինելը դեռ բավական չէ», նշում է Ճապոնիայի պաշտոնական մի անձնավորություն: *«Անհրաժեշտ է ակտիվ գործունեությամբ նեցուկ կանգնել աշխարհի խաղաղությանը: Միջազգային շուկայում տնտեսական մեր հաջողությունները չենք կարող զարգացնել առանց կատարելու մեր բաժին պարտավորությունները՝ ուղղված կարգ ու կանոն հաստատելուն»:*

ԲԱՐԻՔ ՀԻՒՍԵՐՍԱՆ

«Թայմ», ապրիլի 8, 1991

ՖՐԱՆՍԻԱՅԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐ ՌՈԼԱՆ ԴՅՈՒՄԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՐԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

- Ինչի՞ է հասել Խ. Միությունը Մերձավոր Արեւելքի նկատմամբ իր դիրքորոշման մեջ:

- Գորբաչովը ցանկանում է Խ. Միությունը վերադարձնել այնտեղ, ինչը նա զբաղեցնում էր նախկինում այդ շրջանում: Ամերիկացիներն ուզում էին, որ Խ. Միությունը մասնակցի խաղաղության կարգավորմանը: Մենք նույնպես: Գորբաչովը ցանկանում է մասնակցել աշխարհի նոր վերակազմավորմանը: Զննտանք, որ Խ. Միությունը կողմ է քվեարկել Անվտանգության խորհրդի բոլոր որոշումներին: Նա նույնիսկ մտադրվել էր մասնակցել Մոցի ռազմական գործողություններին:

- Ինչո՞ւ էր Գորբաչովը պատերազմի վերջին փորձում փրկել Իրաքը, նաեւ չասենք Սադդամ Հուսեյնին:

- Գորբաչովը բազմակի խաղ էր խաղում եւ դրանից որոշ քաղաքական շահ կորզում: Մահմեդական հանրապետությունների իրավիճակը, ընդդիմադիրների քննադատությունները, բանակի զսպվածությունը Մոցի նրա քաղաքականության հանդեպ շատ բան էին նշանակում նրա վերջին նախաձեռնության մեջ: Քայլ անել Իրաքի կամ ասենք Սադդամ Հուսեյնի համար այն պահին, երբ սա ծանր վիճակի մեջ էր, ապազան միտող գործողություն էր. չէ՞ որ Խ. Միությունը հենց վերջերս հայտարարեց, թե պահում է Իրաքի հետ կնքված բոլոր համաձայնագրերը: Վերջապես, խաղաղության իր նախաձեռնությամբ Գորբաչովն ապացուցում էր, թե ինքն ամեն ինչ արել է խուսափելու համար ցամաքային հարձակումից: Իզուր չէ նա Նոբելյան մրցանակ ստացել:

- Նա պատերազմի ընթացքում այն էր ասում, ինչ Ֆրանսիան պատերազմից առաջ:

- Այո, կարելի է նաեւ այդպես ասել: Սակայն նրա նախաձեռնությունը չափազանց ուշացել էր:

- Ժամանակ կգնա՞ որեւէ բան անել Լիբանանի կապակցությամբ:

- Ֆրանսիան դա ցանկանում է եւ ակտիվ կերպով գործում է այդ ուղղությամբ: Դրա մասին ես խոսել եմ Բուշի եւ Բեյքերի հետ, հույս ունեմ, թե այժմ միասին կարող ենք բացել այդ թղթապանակը: Ավելին, քանի որ Սիրիան միացել է միացյալ ուժերին, կարող ենք հիմա ավելի պահանջկոտ լինել: Տաեֆի գործընթացը գնում է իր հունով: Մենք այն ստորագրել ենք հենց սկզբից: Մենք հավանություն ենք տվել մեծ Բեյրութի ազատագրմանը, այնուհետեւ լիբանանյան կառավարության՝ մայրաքաղաքից անդին իր իշխանությունը տարածելու քայլին: Տաեֆի գործընթացը պետք է հասցվի մինչեւ վերջ եւ պետք է լրացվի: Երկու խնդիր կա. օտարերկրյա զորքերի դուրս բերումը եւ դեմոկրատիայի վերահաստատումը: Ֆրանսիան չի մոռանում գեներալ Աունի առաջարկած խնդիրը, որի համար պետք է ընդունելի լուծում գտնվի: Դրա մասին ես խոսել եմ Լիբանանի արտաքին գործերի նախարարի հետ:

- Ի՞նչ եք կարծում, պատերազմը շա՞տ վերքեր կթողնի: Արաբական երկրների հետ հարաբերությունները դրանից լուրջ կվնասվե՞ն:

- Ծանկացած պատերազմ վերք է թողնում: Աչքաթող չանենք այն հանգամանքը, որ Մոցի պատերազմի պատճառով արաբական աշխարհը երկատվեց, Քուվեյթի գրավումը, այնուհետեւ պատերազմը ջարդեցին արաբական միասնությունը, եթե այն գոյություն ուներ: Սա իրականությունը: Դրան հետեւեց, որ մեր բարեկամներից մի մասը մի ճամբար ընտրեց, մյուսները՝ այլ: Հարց տանք, թե ո՞վ էր բաժանման գործոնը. մի՞թե ոչ Սադդամ Հուսեյնը:

Մոնդ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՅՈՒՐԻ ՍԱՐԳՍՅԱՆ. ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Շատ եմ ուզում քաղաքական այս ծանր իրավիճակում, թեկուզ մի պահ կրկին ուրախացնել իմ ժողովրդին

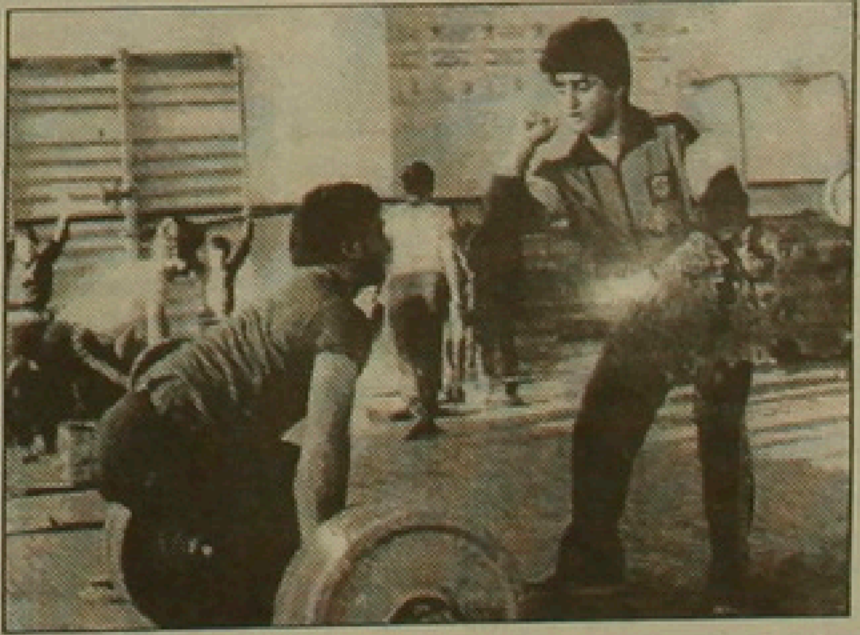

Ծանրամարտի աշխարհի 19 ռեկորդների հեղինակ, օլիմպիական խաղերի արծաթե մեդալակիր, երիտասարդների ու մեծահասակների աշխարհի կրկնակի չեմպիոն, բազմաթիվ պաշտոնական մրցումների հաղթող: Ծնվել է Էջմիածնի շրջանի Գեղակերտ գյուղում 1961 թվականի օգոստոսի 14-ին: 27-ը դեռ չէր լրացել, երբ անսպասելիորեն թողեց ասպարեզը: Գրեթե 3 տարվա ընդմիջումից հետո անսպասելիորեն էլ վերադարձավ մեծ սպորտ:

- Յուրի, ինչո՞ւ էիր հեռացել:

- Ուժերիս ծաղկման շրջանում, երբ ընդամենը 24 տարեկան էի, ասպարեզ եկավ Նայիմ Սուլեյմանովը եւ հենց 1985 թվականից էլ սկսվեց իմ նահանջն ու հիասթափությունը մեծ սպորտից: Այդ տարի Ստոկհոլմում տեղի ունեցած աշխարհի եւ Եվրոպայի առաջնությունում գրավեցի 2-րդ տեղը: Սուլեյմանովն ավելի երիտասարդ էր, ավելի տաղանդավոր: Նրա կիլոգրամներն անհամեմատ ծանր էին եւ ինձ հաջողության ոչ մի հույս չէր մնում:

Մտածում էի գոնե մեկ անգամ հաղթել եւ թողնել ասպարեզը: 1986-ին Անգլիայի աշխարհի առաջնությունում էլ զիջեցի նրան:

Երբ 1987 թվականին Սուլեյմանովը փախավ Թուրքիա, ծանրամարտի միջազգային ֆեդերացիան նրան զրկեց մեկ տարով: Որոշեցի անպայման օգտվել առիթից, սակայն այս անգամ էլ ընդամենը 2,5 կիլոգրամով զիջեցի Ստեփան Թոփուրովին:

Հաջորդ տարի Անգլիայում տեղի ունեցած Եվրոպայի առաջնությունում պոկում վարժությունում 0 ստացա: Մեծ սպորտում ունեցած 15 տարվա ելույթներիս ընթացքում դա առաջին դեպքն էր: Առջեւում Սեուլյան օլիմպիադան էր: Գիտեի, որ Սուլեյմանովը հանդես է գալու 60 կգ քաշային կարգում: Որոշեցի տեղափոխվել 67 կգ քաշային կարգ եւ հաղթանակի հույսեր էի փայփայում: 4 ամիս քրտնաջան մարզվում էի, լավ արդյունքներ ցույց տալիս: Հրումը հասցրի 190-ի, պոկումը 150-ի: Սակայն ԽՍՀՄ այն ժամանակվա ավագ մարզիչ Մեդվեդեւը իմ առջեւ պահանջ դրեց, որ օլիմպիադայի կմեկնեմ միայն այն դեպքում, եթե հրեմ 200 կգ ծանրություն: Երբ պարապմունքի ժամանակ ծանրաձողը բարձրացրի կրծքիս, ծունկս վնասեցի: Հիասթափված վերադարձա տուն, չէ որ հավաքականում 13 տարվա ելույթներիս ընթացքում երբեք երկրորդ տեղից չէի իջել: Այդպես վարձատրեցին ինձ: Դա մեծ հարված էր, եւ որոշեցի ընդմիշտ հեռանալ: Հարազատ գյուղում սկսեցի զբաղվել մարզչական գործունեությամբ: Հիմա էլ իմ նախկին մարզադպրոցի տնօրենն եմ:

- Իսկ ինչու՞ հանկարծ որոշեցիր վերադառնալ:

- Հեռանալուց հետո էլ սիրտս չէր կտրվում, միշտ հետեւում էի խոշոր մրցումների ընթացքին: Անցյալ տարի, երբ աշխարհի չեմպիոնը երկրամարտում ցույց տվեց ընդամենը 297 կգ, որը շատ ցածր արդյունք է, կարծես ինչ-որ մեկն ինձ հուշեր՝ սկսիր:

Բայց լուրջ մտավախություն ունեի, չէ որ երկար ընդմիջումից հետո Ալեքսեեւի, Ռիգերտի, Վարդանյանի եւ Կոլեսնիկովի վերադարձը չստացվեց: Այնուամենայնիվ, սկսեցի մարզվել: Շատ եմ ուզում քաղաքական այս ծանր իրավիճակում, թեկուզ մի պահ կրկին ուրախացնել իմ ժողովրդին, հատկապես համագյուղացիներիս, որոնք նեցուկ եղան ինձ: Այս տարի արդեն մասնակցել եմ Օրյոլում տեղի ունեցած «Բարեկամություն» գավաթի խաղարկությանը: Մայիսին Լեհաստանում Եվրոպայի առաջնությունից առաջ մտադիր եմ մասնակցել ապրիլի 25-ին Ֆրանսիայում կայանալիք միջազգային խոշոր մրցաշարին:

- Հիմա ի՞նչ արդյունքների ես հասել:

- Մարզումների ժամանակ արդեն հրում եմ 170 կգ եւ պոկում 135 կգ: Երկամարտում դա անցյալ տարվա աշխարհի չեմպիոնի արդյունքից 8 կգ ավելին է: Մինչեւ մրցումները հավանաբար ավելացնեմ եւս 5 կգ: Աշխարհի եւ Եվրոպայի առաջնությունների ավելի անհամբերությամբ եմ սպասում, քան անցյալում:

- Ժամանակին լավագույն արդյունքդ երկամարտում ինչքա՞ն էր:

- Մրցումներում 315 կգ, մարզումներում 330 կգ: Մարզումների ժամանակ քաշս 8-ից 9 կգ ավելանում է: Վերականգնելու համար մրցումներից 20 օր առաջ ստիպված եմ ոչ հաց ուտել, ոչ էլ ջուր խմել: Նիհարելու լավագույն միջոցներից մեկը այն է, երբ ծանր քաշայինները ախորժակով հաց են ուտում, իսկ մենք էլ քաղցած նայում ենք նրանց:

- Ճի՞շտ է, որ ծանրորդների մեծամասնությունը դոպինգ էր օգտագործում:

- Բուլղարացիները՝ այո: Նրանք կարճ ժամանակում արդյունքներով մեզանից առաջ անցան: Նա, ով արգելված դեղամիջոցներ է օգտագործում, որոշակի ընդմիջումից հետո չի կարող վերադառնալ մեծ սպորտ, քանի որ խթանիչ դեղերի ազդեցությունից հետո մկանները չեն վերականգնվում: Ուժերս վերականգնելու համար վիտամիններ եմ օգտագործում, նույն թվում եւ մեր հանրապետության հավաքականի մյուս անդամները: Սփյուռքահայ ընկերներս են ուղարկում:

- Հնարավո՞ր է, որ ԽՍՀՄ հավաքականի բժիշկը ձեզանից զաղտնի դոպինգ ներարկած լինի:

- Մենք պայմանագիր ունենք, եթե բժշկի տված դեղերից հետո պարզվի, որ դրանք արգելված ստերոիդներ են, ապա ինքը պատասխան կտա: Հիմա ԽՍՀՄ հավաքականում մեր հանրապետությունից 5 հոգի ենք՝ ես, Միրզոյանը, Միլիտոսյանը, Մարկոսյանը եւ Քափանակյանը, բոլոր դեպքերում պետք է զգույշ լինենք: Եղել է, երբ հավաքականում մեկ տեղին հավակնել են 4 կամ 5 ծանրորդ, եւ ղեկավարներից որեւէ մեկը շատ է ցանկացել, որ առաջիկա պաշտոնական մրցմանը իր նախընտրած մարզիկը մասնակցի ու մարզումների ժամանակ նրան դոպինգ է տրվել:

- Նյութական վիճակդ ինչպիսի՞ն է:

- Որպես տնօրեն ստանում եմ ընդամենը 200 ռուբլի աշխատավարձ, իսկ յուրաքանչյուր խոշոր մրցման նախապատրաստվելիս միայն սննդի համար ծախսում եմ 1500 ռուբլի, չէ՞ որ ամեն օր 35-ից մինչեւ 40 տոննա ծանրություն եմ բարձրացնում:

Պատկերացնո՞ւմ եք, Հայաստանի հավաքականի յուրաքանչյուր անդամի օրական սննդի համար նախատեսված է ընդամենը 8 ռուբլի: Դա ավելի քան ծիծաղելի է: Ընդհանրապես խրախուսանք չկա: Օրինակ, Հայաստանի գավաթակրին օրերս 16 ռուբլու մրցանակ են տվել: Այն դեպքում, որ մեր հանրապետության հավաքականը ԽՍՀՄ ժողովուրդների առաջիկա սպարտակիադայում կարող է հավակնել առաջին տեղին: Էլ չեմ ասում, որ մեծ սպորտից հետո գրեթե բոլորն էլ մոռացվում են:

- Իսկ աշխարհի ռեկորդի կամ չեմպիոնության համար ի՞նչ պարգեւատրություն է նախատեսված:

- Նախ, ոչ մի վալյուտա: Ռեկորդի համար 1000 ռուբլի էին գրում, բայց ստանում էինք 700-ը, իսկ չեմպիոնության համար 3000 ռուբլուց միայն 1500-ն էր բաժին հասնում մեզ: Կապիտալիստական երկրների ներկայացուցիչներն աշխարհի չեմպիոն դառնալու համար առնվազն 50 հազար դոլլար էին ստանում:

- Ընտանիքիդ մասին ի՞նչ կարող ես ասել:

- Ապրում եմ ծնողներիս հետ: Ունեմ չորսամյա երկվորյակներ՝ Դավիթն ու Աննան: Տղաս ինձ է քաշել: Հույս ունեմ էլի զույգ ունենալ:

- Աստված պահապան:

Հարցազրույցը վարեց

Ս. ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

Ապրիլի 9, ժամը 12-ն անց 30 րոպե. Վերականգնվեց Վրաստանի անկախությունը

Այս օրը երկակի նշանակություն ստացավ վրաց ժողովրդի համար: Երկու տարի առաջ խորհրդային զինված ուժերի հակասահմանադրական եւ անմարդկային գործողությունը՝ անմեղ կերպ ճնշելու ծավալված, ազգային-ազատագրական շարժումը, վերջացավ անմեղ ցուցարարների արյունով եւ վրաց ժողովրդի ավելի համախմբվելու իրողությամբ:

«Թբիլիսյան ողբերգությունը մեծ նշանակություն ունեցավ ազգի համախմբման համար: Անցած երանք, ովքեր տատանվում էին ընտրել անկախության ուղին, ապրիլի 9-ից հետո միացան վրաց ժողովրդի ազգային իղձերի իրագործմանը»,- այսպես սկսեց իր ելույթը, ապրիլի 10-ին Մոսկվայում Վրաստանի կառավարության մշտական ներկայացուցչությունում հրավիրված մամուլի ասուլիսում հանրապետության Գերագույն խորհրդի անդամ, պատգամավոր Լեւան Ալեքսիձեն: Անդրադառնալով վրաց ժողովրդի պատմությանը, նա նշեց, որ ԽՍՀՄ-ի կազմում ոչ ինքնակամ գտնվելու ողջ ժամանակահատվածում, Վրաստանը տեսել է արյունոտ ռեպրեսիաներ ու ահաբեկումներ, ընդհուպ մինչեւ 1989-ի ապրիլի 9-ը: Ալեքսիձեն ներկայացրեց 1991 թ. ապրիլի 9-ին Վրաստանի Գերագույն խորհրդի եւ կառավարության ընդունած Վրաստանի պետական անկախության վերականգնման վավերագիրը:

Լրագրողների այն հարցին, թե կոնկրետ ինչպես է իրագործվելու անկախության գործընթացը, Վրաստանի արտաքին գործերի նախարար Գ. Խոշտարիան պատասխանեց.

«Մենք նախ պետք է վերջացնենք նոր Սահմանադրության մշակումը եւ այն մոտ ապագայում ընդունենք: Այնուհետեւ համաշխարհային ճանաչման հարցերը պետք է սկսենք կենտրոնի հետ: Արդեն որոշակի դրական արդյունքների ենք հասել տարածքային տնտեսական համաձայնություններում»:

«Ազգ» թերթի այն հարցին, թե ինչպես պետք է զարգանան այսուհետ Հայաստանի եւ Վրաստանի միջեւ կապերը, ականդինյան Ալեքսիձեն պատասխանեց. **«Մեր միջեւ պետք է եւ կլինեն բարիդրացիական հարաբերություններ: Մենք այժմ պետք է միասին լինենք: Դա է թելադրում մեր ապագա բարեկամությունը: Ես կարծում եմ, որ երկու քրիստոնյա ժողովուրդների միջեւ եղած եղբայրական կապերը ավելի կամրապնդվեն»:**

- Ձեր ելույթում նշեցիք, որ բոլոր դեմոկրատական ուժերը պետք է օգնեն միմյանց: Բայց 1988թ. սումգայիթյան ցեղասպանությունից հետո հայ ժողովրդի շարժումը Վրաստանի աջակցությունը չստացավ: Ավելին, վանդալիզմի եւ ազգամիջյան ընդհարումների ալիքը տարածվեց ողջ երկրում: Արդյոք այսօր չէ՞ր դեմոկրատների ամենամեծ սխալը:

- Այն ժամանակ ճնշող ուժերը չգիտեր Սովետական ժողովուրդը: Գործող զինված ուժերի ժամանակաշրջանը մնաց անհայտ: Սովետական ընդդիմությունը որպես ազգամիջյան ընդհարում, իսկ Թբիլիսիում բացահայտ խաղաղ ցուցարարների դեմ զինված ուժերի օգտագործումը: Ճիշտ է, այդ բոլորը պետք է նայել որպես մի շղթա: Եվ մեղավորին պետք է փնտրել կենտրոնում, քանզի այնտեղից են գալիս ապակայունացման տանող գործողությունները:

Այնուհետեւ հայտնի դարձավ, որ նույն օրը ԽՍՀՄ զինված ուժերի միավորումները հարձակվել են վրացական չորս գյուղերի վրա, որոնց բնակչությունը քաշանվել է եւ ենթարկվել հալածանքների: Ալեքսիձեն հայտարարեց, որ Վրաստանի բոլոր տեսակի տրանսպորտային միջոցների աշխատողները հայտարարել են մասսայական գործադուլ:

Մամլո ասուլիսը իսկ ցույց տվեց, որ իրադրությունը փոխվում է ժամ առ ժամ: Թե որքա՞ն կտեւի անկախության պարգեւած բերկրանքը, անհայտ է...

ՀԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ
Մոսկվա-Երեւան
10-11 ապրիլի

ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ ԴԱԴԱՐԵՑՎԵԼ Է ԳՆԱՑՔՆԵՐԻ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Դադարեցվել է բոլոր գնացքների երթեւեկությունը Անդրկովկասի երկաթգծի Վրաստանի բաժանմունքում: Վրաստանի երկաթուղայինները գործադուլ են հայտարարել ի նշան բողոքի Հարավային Օսեթիա ԽՍՀՄ ՆԳՆ ներքին զորքերի լրացուցիչ զորամասեր մտցնելու դեմ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԵՌՈՒՍՏԱԴԻՏՈՂՆԵՐԸ ՇՈՒՏՈՎ ԿԴԻՏԵՆ CNN-Ի ԾՐԱԳՐԵՐԸ

Ամենամոտ ժամանակներս հայ հեռուստադիտողները հնարավորություն կստանան դիտել ամերիկյան CNN հեռուստաընկերության ծրագրերը: Դրա մասին հայտարարեց Վաշինգտոնում գտնվող Հայկական Բարեգործական ընդհանուր միությանը կից հայկական լրատվության կենտրոնի պատասխանատու տնօրեն Դավիթ Զենյանը:

Կենտրոնի հիմնական խնդիրը Հայաստանի եւ աշխարհի միջեւ տեղեկությունների փոխանակումն է: Կենտրոնի աշխատանքի արդյունքներից մեկը CNN հեռուստաընկերության հետ ձեռք բերված պայմանավորվածությունն էր: CNN-ի հաղորդումները փոխանցորդվում են աշխարհի բազմաթիվ երկրներ:

Հայ լրագրողները 6 հաղորդում են թողարկել CNN ցանցով: Դրանք նվիրված էին երկու տարի անց երկրաշարժի գոտում ստեղծված իրավիճակին, Ադրբեջանի կողմից գազամուղի փակմանը, Հայաստանի Գերագույն խորհրդի նախագահի ընտրություններին, Ադրբեջանում երկու հայկական եկեղեցիների փակմանը, Հայաստանում հանրաքվեի անցկացման հարցին:

Վերոհիշյալ աշխատանքները Երեւանում կոորդինացվում է ՌԱԿ Երեւանի մամուլի եւ տեղեկատվության գրասենյակի միջոցով:

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԴՐՈՒԹՅԱՆ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒՄ ՊԵՏՔ Է ԳՏՆՎԵՆ ՄԻԱՅՆ ԽՍՀՄ ՆԳՆ ՆԵՐՔԻՆ ԶՈՐՔԵՐԸ

«Նա բռյնված պոստ» ամսագրին տրված հարցազրույցի ժամանակ ԽՍՀՄ ՆԳՆ ներքին զորքերի հրամանատար գեներալ-գնդապետ Յու. Շատալինը հայտարարեց, որ *«Արտակարգ դրության իրավական ռեժիմի մասին»* օրենքի ընդունումը իրավական հիմք է ծառայում արտակարգ դրության շրջաններում զորքերի գործողությունների համար:

Յու. Շատալինը տեղեկացրեց, որ երկրում այսօր կան մոտ երկու տասնյակ տեղ, որտեղ իրագործվում է հատուկ դրության ռեժիմը:

Վկայակոչելով ձեռք բերած փորձը, Շատալինը նշեց, որ այդ շրջաններում չպետք է լինեն ոչ մի անօրինական կազմավորումներ եւ զորամասեր: *«Միայն ԽՍՀՄ ՆԳՆ ներքին զորքերը»*, հայտարարեց նա:

Շատալինի կարծիքով այդպիսի փաստարկումը թելադրվում է Հարավային Օսեթիայում տեղի ունեցող իրադարձությունների կապակցությամբ: *«Երբ ինքնավար մարզ մտցվեցին Վրաստանի ՆԳՆ միլիցիայի ջոկատները, դա կրքերի բորբոքման առիթ հանդիսացավ»* ասաց նա: *«Իրավիճակը կայունացնող միակ ուժը հանդիսացան ԽՍՀՄ ՆԳՆ ներքին զորքերի սպաները ու զինվորները»*: □

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԻՐԱՔՅԱՆ ՔՐԴԵՐԻ ՀԱՄԱՐ «ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ ԳՈՏԻ» ՍՏԵՂԾԵԼՈՒ ԱՆԳԼԻԱՅԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ՄԵՐԺՎՈՒՄ Է ՆԱԵՒ ԻՐԱՆԻ ԿՈՂՄԻՑ

Իրանի թերթերը բացասականորեն արձագանքեցին Անգլիայի այն նախագծին, որը նախատեսում է Իրաքի հյուսիսային շրջաններում քրդերի համար ստեղծել «անվտանգության գոտի»:

«Թեհրան թայմս» օրաթերթը, որն արտահայտում է Իրանի կառավարության պաշտոնական տեսակետները, ապրիլի 10-ի համարում գրում է, որ ՄԱԿ-ի հսկողության տակ իրաքյան քրդերի համար «անվտանգության գոտի» ստեղծելու առաջարկը պետք է մանրակրկիտ քննության ենթարկվի: Այդ նախագիծը իրականացնելիս, - ավելացնում է թերթը, - անհրաժեշտ է բացառել սահմանային փոփոխություններն Իրաքում: Ըստ «Թեհրան թայմս»-ի, սահմանային փոփոխությունները կհանգեցնեն այդ երկրի լիակատար տրոհմանը:

Իրանի ռադիկալ ուժերի ամբիոնը հանդիսացող «Աբրար» օրաթերթը, մերժելով իրաքյան քրդերի համար «անվտանգության գոտի» ստեղծելու առաջարկը, նշել է, որ դա Անգլիայի կողմից կազմակերպված, շրջանն ապակայունացնող դավադրության փորձ է: Թերթը նշում է, որ մարդու իրավունքների պաշտպանի դիրքերից հանդես եկող Արեւմուտքը փախստականների պետքերը հոգալու համար դեռեւս Իրանին բավականաչափ օգնություն չի տրամադրել: «Աբրարը» մտահոգություն է հայտնում, որ շուտով փախստականների թիվը կհասնի մեկ միլիոնի:

■ Իրանում ապաստանած հարյուր հազարավոր քուրդ փախստականները օգնություն են ակնկալում Իրանից եւ միջազգային կազմակերպություններից: Ներկայումս Իրանի արեւմտյան նահանգներում բոլոր հնարավորություններն ի սպաս են դրվել փախստականներին: Իրանի Արեւմտյան Ատրպատականի քուրդ փախստականների բուժօգնության հարցերը կոորդինացնող շտաբից հայտնեցին, որ Արեւմտյան Ատրպատականի հիվանդանոցներում եւ բուժկետերում 23 հազար քուրդ փախստականներ բժշկական օգնություն են ստացել: Փախստականների հարցերով զբաղվող կոմիտեները, հնարավորությունների սղության պատճառով, անելանելի վիճակում են գտնվում: Փախստականների բուժօգնության հարցերը կոորդինացնող շտաբի պետը տեղեկացրեց, որ ներկայումս հարյուրավոր փախստականներ գտնվում են այդ նահանգի հիվանդանոցներում: Նա ավելացրեց, որ այդ ընթացքում հիվանդանոցներում ծննդաբերել են 140 կին: Նույն շտաբի պետը նշեց, որ փախստականների թիվը ժամ առ ժամ աճում է:

ԻՐԱՆԻ ԱՐՏԳՈՐԾՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀՈՒՇԱԳԻՐԸ ՄԱԿ-Ի ԳԼԽԱՎՈՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԻՆ, ԱՊՐԻԼԻ 12

Իրանի արտգործնախարար Վելայաթին ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարին հղած մի հուշագրով հայտնում է, որ փախստականների թիվն այնքան է աճել, որ հնարավոր չէ նույնիսկ մոտավոր հաշվարկ կատարել: Այդ աննախադեպ ողբերգությունը,- նշված է հուշագրում,- հասել է վտանգավոր սահմանագծի, իսկ միջազգային հանրության անտարբերության հետեւանքով հարյուր հազարավոր իրաքցի փախստականների կյանքը վտանգված է:

ՄԱԿ-ում Իրաքի մշտական ներկայացուցիչ պարոն Խարրազիի ձեռքով գլխավոր քարտուղարին հանձնված Իրանի իսլամական հանրապետության արտգործնախարարության հուշագրում նշված է, որ քուրդ փախստականների աննախադեպ հոսքը, Իրաքի հետ սահմանակից երկրների եւ առհասարակ շրջանի անվտանգությանը կործանիչ հարված է հասցրել: Պարոն Վելայաթին Իրանում ապաստանած ավելի քան 900 հազար փախստականներին օգնություն ցույց տալու նպատակով միջազգային հանրության եւ ՄԱԿ-ի քարտուղարության հետ համագործակցելու վերաբերյալ հայտնեց Իրանի իսլամական հանրապետության պատրաստակամությունը, նշելով, որ անհրաժեշտ է փախստականներին ՄԱԿ-ի հսկողության տակ, Իրաքի տարածքային ամբողջականությունը ապահովելու պայմանով, ապահով վերադարձնել իրենց մշտական բնակավայրերը: Արտգործնախարարը նշեց, որ ողբերգության չափերն այնքան մեծ են, որ միջազգային եւ շրջանի երկրների օգնությունն անգամ չի կարող ապահովել հազարավոր վիրավոր, հիվանդ եւ սովահար փախստականների ամենատարրական պետքերը: Այդ հանգամանքը հաշվի առնելով,- նշում է պարոն Վելայաթին,- բոլոր տեսակի միջազգային օգնությունները պետք է անհապաղ եւ առանց ժամանակ վատնելու հասցնել փախստականներին:

ԳՐԻԳՈՐ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

ՌՈՒՍԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԱՅՑԸ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆ

Մարտի 28-ին, Երուսաղեմի սուրբ վայրերում տված իր այցելությունների շրջանակում, Համայն Ռուսաստանի եւ Մոսկվայի պատրիարք Ալեքսեյ 2-րդը պաշտոնական այցելություն տվեց նաեւ Երուսաղեմի Հայոց պատրիարք Թորգոմ արք. Մանուկյանին, Հայոց պատրիարքարանում:

Նա իր շքախմբով Հայոց պատրիարքարանի դարպասների առաջ դիմավորվեց Սրբոց Հակոբյանց միաբանության անդամների եւ խուռներամ բազմության կողմից, որոնք ռուսաց կրոնապետին առաջնորդեցին դեպի Ս. Հակոբ տաճար, որի գավիթում նրան էր սպասում Հայոց պատրիարքը:

Ողջագուրվելուց հետո նրանք մուտք գործեցին տաճարից ներս, Հայաստանի Ռադիոհեռուստատեսության երգչախմբի հնչեցրած հայկական շարականների հնչյունների ներքո:

Այնուհետեւ երկու պատրիարքներն առանձնացան պատրիարքարանում, որտեղ կայացավ բարեկամական ջերմ զրույց, որի ընթացքում Ալեքսեյ 2-րդ պատրիարքը շնորհակալություն հայտնեց ջերմ ընդունելության համար, ավելացնելով, որ Ռուսաց եկեղեցին եղբայրական լավ հարաբերությունների մեջ է Հայաստանյայց եկեղեցու եւ նրա գերագույն պետի՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Վազգեն Առաջինի հետ:

Վերջում երկու պատրիարքները հուշանվերներ փոխանակեցին:

Սեփ. թղթ.

ՕԶԱԼԻ ԴԵՄ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑՈՒՅՑ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՄ

Մարտի 27-ին շուրջ 150 հայ եւ կիպրացի երիտասարդներ բողոքի ցույց են կազմակերպել Փենսիլվանիայի (ԱՄՆ) համալսարանի Պակլոպ դահլիճի առաջ այն պահին, երբ ներսում պատվո դոկտորի տիտղոս էր տրվում Թուրքիայի նախագահ Թուրգութ Օզալին, որ, ինչպես հայտնի է, այդ ժամանակ պաշտոնական այցով գտնվում էր Մ. Նահանգներում:

Ֆիլադելֆիայի Հայ դատի հանձնախմբի, հույն-կիպրացիների եւ «Ամնեստի ինթերնեշընըլ» կազմակերպության կողմից կազմակերպված ցույցի մասնակիցները Թուրք իշխանություններից պահանջել են ճանաչել 1915 թ. հայոց ցեղասպանությունը, բողոքել են Կիպրոսում թուրքական բանակի ներկայության եւ Թուրքիայում մարդու իրավունքների խախտման կապակցությամբ:

Քիչ հետո, դասախոսություն կարդալով սրահում հավաքված ուսանողների առաջ, նախագահ Օզալն ասել է, որ համաշխարհային առաջին պատերազմի ընթացքում ցարական Ռուսաստանի եւ Օսմանյան Թուրքիայի միջեւ մղված պատերազմի տարիներին բազմաթիվ կռիվներ են ընկել, որոնց թվում՝ քրդեր, թուրքեր և հայեր...

Անդրադառնալով Թուրքիայում մարդու իրավունքների խախտման պարագաներին, Օզալն ասել է, որ ինքն ուզում է իր երկրում ստեղծել ժողովրդավարություն, որտեղ մարդկային իրավունքները կհարգվեն առանց ցեղի ու գույնի միջեւ որեւէ խտրականության:

Հ.Յ.Դ. «ԶԱՀԱԿԻՐ»
Ուսանողական Միություն

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ
ՌԱԶՄԻԿ ԴԱՒՈՅԵԱՆԻ
ՀԵՏ

Տեղի կ՚ունենայ
Երկուշաբթի Ապրիլ 15,
ժամը 14:30-ին
Կիրովականի
Պոլիտեխնիկական
Ինստիտուտում:

ԱԶԳ եռօրյա թերթ. հասցեն՝ Երեւան 375010, Ալավերդյան 47
հեռ. 58-18-41, ֆաքս (8852)562941
AZG semi-weekly, 47 Alaverdian St., Yerevan, Armenia, USSR 375010
phone: 58-18-41, fax: (8852)562941
Խմբագիր՝ Հ. ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ
Editor H. AVEDIKIAN
Կոմպյուտերային հրատարակություն
Լույս է տեսնում չորեքշաբթի, շաբաթ
Դասիչ՝ 69149 Գինը՝ 30 կոպ.
MAC
Տպագրված է ՀԿԿ ԿԿ հրատարակչության տպարանում

digitised by A.R.A.R.@